

MASTEROPPGAVE

Ikke tenk, bare gjør det!

- Et autoetnografisk bidrag til kunnskap om å klatre

Don't think, do it!

- An autoethnographic study about climbing as a phenomenon of experience

Ingrid Rui

Master i Idrettsvitenskap
Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett
Institutt for idrett, kosthold og naturfag
Veiledere: Gunn Engelsrud & Vegard Vereide
Innleveringsdato: 15.05.2022

Forord

Når jeg nå skriver dette forordet, betyr det at min studenttilværelse er ved veis ende. Det skal bli godt, men også vemodig. Først og fremst vil jeg si at det å være masterstudent har vært en spennende reise, hvor jeg har lært mye om meg selv. Jeg føler meg privilegert som har fått bruke et helt år på et prosjekt som handler om klatring, min største lidenskap i livet og at jeg har fått muligheten til å dele hverdag med engasjerte masterstudenter og jobbe med undervisere og forskere som har inspirert meg.

Reisen har gitt meg en utvidet selvforståelse om det å klatre, samtidig som den har vært noe selvransakende. Gjennom arbeidsprosessen har jeg blitt oppmerksom på hvordan gleden over å bevege meg med klatreveggen, tidvis blir overdøvet av et "jag" etter å klatre høyere grader og en indre stemme som forteller at jeg ikke er god nok, eller idealiserer og sammenligner meg med andre klatrere. Å innse dette har fått meg til å tenke nytt om hva det å klatre er for meg. Det er livet - inneholder både opp og nedturer, gleder og sorger, lidenskap og kjærlighet, fortvilelser og frustrasjoner. Dette kommer jeg til å ta med meg videre. Håpet mitt er at perspektivene som er utviklet kan være noe andre også finner interessant og muligens kjenner seg igjen i.

Masterresien min har ikke vært ensom, og det er noen mennesker jeg ønsker rette en spesiell takk til. Først og fremst vil jeg takke hovedveilederen min Gunn Helene Engelsrud. Jeg vil takke henne for alle gode samtaler og treffende tilbakemeldinger, for tydelighet og ærlighet. Hun har gitt raust av sin tid og kunnskap, har vært en støttende, omsorgsfull og engasjert veileder og hele veien gitt meg en følelse av at hun tror på meg. Det har betydd veldig mye for meg!

Jeg vil takke veilederen min Vegard Vereide for gode innspill på det klatrefaglige og for hyggelige samtaler både på kontoret og i klatrehallen. Jeg vil rette en takk til Daniel, for å være en god støtte gjennom hele prosessen. Nikoline og Sigrid vil jeg takke for å ha heiet på meg hele veien og for å gjøre en møysommelig korrekturlesing. Til slutt vil jeg benytte anledningen til å takke alle klatrere jeg har møtt på min vei. Uten dem ville aldri denne masteroppgaven blitt til.

Sogndal, 05. mai 2022

Sammendrag

Temaet for denne masteroppgaven er klatring, en aktivitet som i de siste årene har fått økt oppmerksomhet både i Norge og internasjonalt. Dette ses blant annet gjennom utbygging av stadig flere klatresentre og mer interesse for konkurranser. Da det sommeren 2021 ble arrangert OL i Tokyo, var klatring for første gang en del av programmet, og i mars i år fikk norske klatrere gleden av å følge NM i buldring direkte sendt på NRK, TV. En økt oppmerksomhet og interesse for å klatre medfører også behov for å utvikle kunnskap om det å klatre som en erfaring, noe denne undersøkelsen vil bidra med.

Forskningsspørsmålene er: 1. Hva erfarer en klatrer i møte med klatreveggen? Og 2. Hvordan bidrar erfaringer fra å være klatrende, til kunnskap om klatring som erfaringsfenomen?

Oppgavens kontekst er klatreveggen, klatrekulturen, forskningslitteraturen om klatring og en selvbiografisk situering. Til sammen rammer disse fenomener inn verdenen til en klatrer. Hennes erfaringer i denne verdenen bringes frem gjennom autoetnografisk metode, hvor dagbok- og feltnotater er materiale.

Det tas utgangspunkt i fenomenologisk teori, særlig Thomas Fuchs sin forskning om følelser som kroppslige og sosiale fenomener, som skapes i samspill mellom mennesker og de verdener de deltar og handler i. Funnene er inndelt i 8 fortellinger. Hver fortelling inneholder et utdrag fra feltnotater og en videre analyse.

Ved å la fenomenologisk teori møte erfaringene fra en klatrer, kommer både klatrerens og klatreveggens dynamiske egenskaper frem. I møte med hverandre formes de gjensidig, noe som indikerer at klatreren og klatreveggen i fellesskap gir liv til klatring som erfaringsfenomen. Analysene viser også klatrerens pågående og unike rettethet (i fenomenologien omtalt som “intensjonalitet”) mot veggen, samtidig som det fremkommer svake linjer mellom en unik og en felles rettethet blant klatrere.

Funnene i undersøkelsen rammer inn erfaringen av å være et “klatrende vesen”. Denne erfaringen eksisterer ikke isolert, men oppstår i møte med veggen, andre mennesker og kulturen. Drøftingen er viet til å diskutere klatrespråkets- og graderingssystemets funksjon og begrensninger, hva forskning om egne erfaringer kan bety, identitets- og kjønns-tematikker samt styrker og svakheter ved undersøkelsen.

Samlet sett bidrar masteroppgaven med en ny forståelse av det klatrende vesenets møte med klatreveggen. Den viser også at en fenomenologisk analyse kan gi klatring som sosialt og erfart fenomen et nytt teoretisk tilfang i forskningslitteraturen.

Stikkord: sportsklatring, buldring, autoetnografi, fenomenologi, erfaring, følelser, subjektivitet, intersubjektivitet, interaffektivitet, analyse.

Abstract

The theme for this master's thesis is climbing, an activity that in recent years has received increased attention both in Norway and internationally. Among other things, this is seen through the increased numbers of climbing gyms and more interest in competitions. When the Olympics were held in Tokyo in the summer of 2021, climbing was part of the program for the first time, and in March this year, Norwegian climbers had the pleasure of following the NM in bouldering live on TV. Increased awareness and interest in climbing also entails the need to develop knowledge about climbing as an experience, which this study will highlight.

The research questions are: 1. What does a climber experience in meeting the climbing wall? And 2. How do experiences from being a climber contribute to knowledge about climbing as a phenomenon of experience? The context of the thesis is the climbing wall, the climbing culture, the research literature on climbing and a biography of the narrator's self. Together, these phenomena frame the world of a climber. Her experiences in this world are brought forward through autoethnographic methods, where the material is diary and field notes.

The study is based on phenomenological theory, especially Thomas Fuchs' research on emotions as bodily and social phenomena, which are created in interaction between people and the worlds in which they participate and act. The findings are divided into 8 stories. Each story contains an excerpt from field notes and a further analysis.

By allowing phenomenological theory to meet the experiences of a climber, the dynamic properties of both the climber and the climbing wall emerge. When meeting each other, they are mutually formed, which indicates that the climber and the climbing wall together give life to climbing as a phenomenon of experience. The analyzes also show the climber's ongoing and unique directedness (in phenomenology referred to as "intentionality") against the wall. At the same time, weak lines emerge between a unique and a common directedness among climbers.

The findings of the study frame the experience of a "climbing being". This experience does not exist in isolation, but arises when meeting the wall, other people and the culture. The discussion is devoted to discussing the function and limitations of the climbing language and grading system, what research on one's own experiences entails, identity and gender issues, as well as the strengths and weaknesses of the study.

Overall, the master's thesis contributes with a new understanding of the climbing being's meeting with the climbing wall. It also shows that a phenomenological analysis can give climbing as a social and experienced phenomenon a new theoretical resource in the research literature.

Keywords: sport climbing, bouldering, autoethnography, phenomenology, experience, emotions, subjectivity, intersubjectivity, interaffectivity, analysis.

1 Innholdsfortegnelse

1.	Innledning.....	1
	Forskningsspørsmål	2
2	Oppgavens kontekst.....	3
2.1	Klatrekontekst.....	3
2.1.1	Et møte med klatreruta	5
2.1.2	Navn og graderinger	7
2.2	Kunnskapsoversikt.....	8
2.2.1	Klatreforskning kort presentert	8
2.2.2	Erfaringsnær og fenomenologisk kunnskapsoversikt	9
2.2.3	Autoetnografisk kunnskapsoversikt	13
2.3	Selvbiografisk situering	16
3	Teori.....	20
3.1	Thomas Fuchs sitt fenomenologiske perspektiv.....	21
3.1.1	Følelser som veivisere	22
3.1.2	Å bevege og bli beveget	22
3.1.3	Kroppen i møte med verden	23
4	Metode	26
4.1	Begrunnelse for valg av metode	26
4.2	Materialets karakter og omfang	27
4.3	Fremgangsmåter og bearbeiding av materiale.....	28

4.4	Bearbeiding av analyse	29
4.5	Etiske vurderinger.....	30
5	Funn	32
5.1	En dynamisk klatrerute	32
5.1.1	Analyse.....	35
5.2	En samskapende klatrerute	38
5.2.1	Analyse.....	39
5.3	Er denne veggen klatrende?.....	40
5.3.1	Analyse.....	40
5.4	Å klatre i Sogndal og Sardinia samtidig	41
5.4.1	Analyse.....	42
5.5	Interaffektiv klatring.....	43
5.5.1	Analyse.....	44
5.6	Å oppleve andre klatrere med sin egen kropp	46
5.6.1	Analyse.....	47
5.7	Forhandlende buldring.....	47
5.7.1	Analyse.....	49
5.8	Felles grad, felles klatrerute?.....	51
5.8.1	Analyse.....	51
5.9	Oppsummering og teoretisering av funn	53
6	Diskusjon.....	57

6.1	Klatrespråkets funksjon og begrensninger	57
6.2	Graderingssystemets funksjon og begrensninger	59
6.3	Forskning om egne erfaringer.....	60
6.4	Temaer fra kunnskapsoversikten	61
6.5	Styrker og begrensninger ved oppgaven	63
6.5.1	Pålitelighet og troverdighet	63
6.5.2	Overførbarhet	65
6.5.3	Kritikk av autoetnografien	66
7	Konklusjon.....	68
8	Litteraturliste	70
9	Vedlegg.....	76
9.1	Godkjenning fra NSD	76
9.2	Informert samtykke.....	78

1. Innledning

Volda, 17.03.2014

Hendene er såre, føttene ømme og munnen tørr. Kalken fester seg i sårene på fingrene. Det dunker i fingerleddene og tærne har blemmer. Hva gjør det? Jeg elsker å klatre, hele meg, hele kroppen. Det kommer til å bli en lidenskap.

(Utdrag fra egen dagbok)

Helt fra mitt første møte med klatreveggen, har fascinasjonen og nysgjerrigheten rundt ulike sider ved det å klatre opptatt meg. Jeg har undret over hvordan en bevegelse som tidligere har vært umulig, plutselig blir mulig og hvorfor jeg stadig søker å bevege meg med fjellvegger.

Det sistnevnte er noe personer som ikke klatrer ofte spør om: “Hva er meningen med å bruke så mye av livet i bevegelse opp ulendte fjellvegger, på steder der ingen andre ville tatt seg bryet å komme frem?”. For å svare, refererer flere klatrere til filosofen Peter Wessel Zapffe. Han skriver i boken “Barske Glæder” at “Der er ingen hensikt, der er intet maal. Tindesporten [klatring] er meningsløs som selve livet, - derfor kan dens trolldom aldrig dø” (Zapffe, 2014, s. 93).

Selv ser jeg ikke klatring som en meningsløs aktivitet. Snarere ser jeg det å klatre som tilstand av å være i bevegelse, en opplevelse av selvforglemmelse “i ett med veggen”. Samtidig forbinder jeg det å klare med en reise som har formet min identitet, der jeg har opplevd nye steder, møtt mennesker som har blitt mine venner og tilegnet meg et eget språk. Dette ble mitt utgangspunkt for å se etter andre formuleringer som kunne beskrive hva klatring er for meg.

På leting i forskningslitteraturen, var det imidlertid vanskelig å finne formuleringer om det å *være klatrende*. Samtidig fant jeg at perspektivet “fra klatreren” var underbelyst. Det banet vei for å undersøke hva egne erfaringer med å klatre kunne bringe frem av kunnskap. Ville det kunne tilføre nye perspektiver, og sette ord på noe forskningslitteraturen ennå ikke hadde teoretisert eller forstått?

Spørsmålet ble en inngangsport for å bruke autoetnografi, en metode som inviterer til å utvikle kunnskap gjennom forskerens egne erfaringer. Dagboknotater og feltnotater har med dette fått plass som oppgavens kjerne og utgjør materialet.

Inspirasjonen til å arbeide med å teoriutvikle klatring som erfaringsfenomen har jeg også hentet fra fenomenologer som forsker på og/eller er opptatt av erfaringsnære og mellommenneskelige temaer (Bengtsson, 2005; Di Paolo et al., 2018; Zahavi 2018; De Jaegher, 2019 & Fuchs, 2022). Hanne De Jaegher etterlyser i sin artikkel “Loving and knowing: reflections for an engaged epistemology” (2019) mer forskning om hva som er viktig i livet til mennesker. Hun skriver også at det er lang tradisjon for å ignorere relasjoner og følelser i det som regnes som kunnskap, fordi det vanskelig lar seg teoretisere og måle (De Jaegher, 2019, s. 3; De Jaegher & Di Paolo, s. 494). Som jeg kommer tilbake til har også forskningslitteraturen om klatring underkommunisert dette. Menneskers følende, tenkende, sansende, kroppslige og relasjonelle kvaliteter er imidlertid kjernen i forskningen til Thomas Fuchs, og er det teoretiske rammeverket for denne oppgaven. Det jeg så ble interessert i å undersøke, var hva som kunne tre frem i møtet mellom teorien og erfaringene fra en klatrer. Disse innledende betraktningene har bidratt til å utvikle følgende **forskningsspørsmål**:

Hva erfarer en klatrer i møte med klatreveggen?

Hvordan bidrar erfaringer fra å være klatrende, til kunnskap om klatring som erfaringsfenomen?

For at forskningsspørsmålene skal kunne undersøkes nøyere i funn og drøfting, og for at forskningsmaterialet (dagbok- og feltnotater) skal kunne tillegges mening, vil en “kontekst” for oppgaven etableres. Det handler om sammenhengen som mitt materialet befinner seg i og vil være temaet i neste kapittel.

2 Oppgavens kontekst

I dette kapittelet introduserer jeg klatring som et kunnskapsfelt bestående av både erfaring og forskning. Gjennom overskriftene “klatrekontekst”, “kunnskapsoversikt” og “selvbiografisk situering”, vil det jeg har valgt at skal utgjøre oppgavens kontekst bli presentert.

2.1 Klatrekontekst

“Klatrekontekst” er i denne oppgaven det som befinner seg “rundt” klatringen jeg erfarer. En vesentlig del av denne konteksten, er klatrere jeg har møtt og møter. I dagligtalen snakker vi gjerne om “klatremiljøet” som en samlende betegnelse på våre interaksjoner. For egen del anser jeg meg som en del av klatremiljøet i Norge og Sogndal basert på bosted. I tillegg ses det nære klatremiljøet, som 5-6 venner jeg klatrer og omgås med ukentlig.

Jeg identifiserer meg også som medlem av et globalt klatremiljø. Tilknytningen til et globalt miljø er spesielt tydelig i møte med klatrere fra andre land. På tross av tidvis svært ulike bakgrunner, erfarer jeg at vi har et felles “språk” og en felles interesse for å møte vegger. Tilknytningen erfares også gjennom å følge klatrere på sosiale medier, å følge med på klatrekonkurranser og å holde meg oppdatert om klatrenyheter via nettsider som www.8a.nu og www.climbing.com.

Gjennom å klatre med venner, være instruktør for ungdommer, ta kurs, reise på klatreferier osv. er jeg med på å forme og skape miljøet jeg er i. Via praksisen med å klatre og å være i et klatremiljø, har jeg samtidig blitt sosialisert til å bruke et “klatrespråk”. Hvis jeg for eksempel hadde sagt til en klatrer i veggen at “du må ta jugen som en undercling”, forstår vedkommende at det er snakk om å bruke en lommesformasjon på veggen, og at denne må gripes med håndflaten opp. Slik sett gjør ordene og uttrykkene vi bruker det mulig for oss å forstå hverandre og kommunisere effektivt; vi slipper å bruke lange forklaringer, samtidig som vår felles forståelse skaper internt samhold og identitet.

Flere begreper har også historisk forankring i miljøet. Et eksempel er bruken av ordet “joika”, som kom til etter en norgescup i 2000. Cupen var sponset av “joikakaker” og røde t-skjorter med joika-varemerket ble brukt av de som arrangerte. I etterkant utviklet

begrepet seg til å omtale en bestemt type klatrer, gjerne ansett som “amatører” eller “mindre kule klatrere” (Gjedrem, 2021).

“Joika” var et velbrukt ord i mitt klatremiljø, frem til samfunnsdebatten om Joikakakenes navn og etikette i 2020/2021. Debatten bidro til at “Joika” kom under press og flere klatrere begynte å stille spørsmål ved bruken (Salvesen, 2021). For å unngå å fremstå rasediskriminerende, har ordet “nisse” overtatt og fått samme betydning.

Det å ha elitiske og rasistiske navn på klatreruter har også vært debattert i klatremiljøet. Sommeren 2021, ble salget av klatreføreren for Sørlandet stoppet fordi diverse rutenavn ble omtalt med kontroversielle navn. Noen av rutene ble blant annet kalt “Svidd neger” og “Screaming jews”. (Mjaaland & Brevik, 2021)

Ved å være del av en klatrekontekt er språkbruken ofte noe en “tar med på kjøpet”. Det fungerer som allerede sagt til at vi kan kommunisere og forstå hverandre. Når debatter som rutenavnene i Sørlandsføreren kom opp, ble det for meg (og andre) synlig noen ubehagelige sider ved konteksten som jeg følte meg hjemme i. Her lå det åpenbart en taus rasisme.

Debattene om ord og rutenavn viser at klatrekonteksten er et minisamfunn, der ulike idealer og ideer lever i sosialt hierarki. Ved et tema som navngivingsprosesser, kommer ubevisste sider ved klatringen frem. Det bidrar til at klatrespråket endrer seg, og viser at klatremiljøet er sensitivt til debatter i samfunnet der rasisme og nedlatenhet overfor andre blir synlig. I denne oppgaven har jeg imidlertid arbeidet med en analyse av klatreerfaringen, mens idealene og ideene i den sosiale konteksten er tillagt mindre oppmerksomhet. Jeg er likevel klar over at de eksisterer og at de er med på å forme klatrerens erfaringer.

Oppsummert betyr begrepet “klatremiljø” menneskene jeg omgås og identifiserer meg med, i denne oppgaven. På samme tid er “klatremiljøet” også det jeg og andre klatrere både *er* og kontinuerlig har vært og er med på å skape. Både klatremiljøet og klatrespråket er slik sett dynamisk; det formes, skapes og endres i samspillet mellom meg og andre klatrere. Når jeg videre i oppgaven bruker begrepet “klatrekultur”, sikter jeg til denne dynamikken. Samspillet mellom klatrere inngår slik sett i klatrekulturen. Et annet fenomen som jeg vil inkludere i denne sammenhengen er “klatreveggen”. Det

finnes selvfølgelig trær å klatre i, stiger eller bygninger, men dette er andre erfaringsfenomener. Slik sett er klatreveggen en del av klatrekonteksten og vil bli utdypet i neste kapittel.

2.1.1 Et møte med klatreruta

Stryn, 29.05.2021

Over tretoppene skimtes den massive veggen vi går mot. Den korte men bratte turen opp til klatrefeltet er oppvarming nok i seg selv. Pulsen dunker i brystet, bak meg kommer Espen pesende.

Vi stopper helt inntil veggen, slenger fra oss sekkene og tar frem klatresele. Jeg tar på klatresko og fester en kalkpose rundt livet. Espen fisker i mellomtiden frem tauet, fester en taubrems i sela si, trer tauet gjennom og gir meg enden.

Jeg tar imot, trer tauet gjennom to løkker i selen, og lager en dobbel åttetallsknute. Knuten vises frem til Espen, han nikker og viser med håndbevegelser at han har tredd tauet riktig i taubremsen og låst skrukarabinen. Espen er klar for å sikre, og jeg er klar for å klatre.

Over oss henger en rekke med bolter, som har kortslynger tredd i. Det er "Brillefin", en klatrerute som har vært mitt prosjekt en stund. Bevegelsene er øvd inn og visualisert utallige ganger.

Toppankeret, som markerer slutten på ruta, er omtrent 20 meter over oss. I dag vil jeg komme dit uten å falle. Espen og jeg får øyekontakt, tegnet på at jeg kan klatre. Jeg ser opp på veggen, trekker et dypt pust, og begynner så å bevege meg med veggen.

Fortellingen ovenfor er et utdrag fra feltnotater og illustrerer hvordan et møte med en klatrevegg kan være. Blant klatrere er "klatrerute", et av de mest brukte begrepene om en vegg, gjerne forenklet til "rute". Dette er et ord som tas for gitt i dagligtalen, men som er med på å bestemme hva klatreveggen konstitueres som.

Klatrere skiller gjerne mellom ulike typer ruter. En vanlig inndeling er "sportsklatrerute", "trad-rute" og "bulder". Det er sportsklatreruter og bulder denne

undersølelsen sentreres om. Et bulder ses gjerne som en konsentrert del av en stein eller innendørs vegg og er vanligvis ikke høyere enn 3-4 meter over bakken. Det brukes ikke sikringsmidler, men en “spotter” (en klatrepartner) som styrer klatrerens fall mot én eller flere matter kalt “crashpads”. Disse skal gjøre at et mulig fall blir mykt.

Fortellingen ovenfor beskriver imidlertid en “sportsklatrerute”. Den består av en vertikal rekke med bolter (Bilde 1) plassert i fjellvegg eller innendørs vegg av kryssfiner. Klatreren trer kortslynger inn i boltene (Bilde 2), for så å tre tauet gjennom den enden som ikke er festet til boltene.

“Klatreruta” ender i det som omtales som “toppanker” (Bilde 3). Det er forskjell fra rute til rute hvordan toppankeret ser ut, men et eksempel er illustrert på bilde 2. Her festes tauet gjennom to “ringbolter”, for at klatreren som har nådd toppen skal kunne senkes trygt ned til bakken.

Bilde 1: Borebolt

Bilde 2: Kortslynge i borebolt

Bilde 3: Toppanker

Klatreruta som er beskrevet i fortellingen over, har navnet “Brillefin” og blir omtalt som “en rute jeg har hatt som prosjekt siden i fjor”. For meg betyr det å ha en rute som “prosjekt”, at jeg har møtt “ruta” flere ganger tidligere, men falt før toppankeret hver gang. I disse situasjonene vil jeg vanligvis kunne spørre andre klatrere om de har “beta”. Da spør jeg om de har et løsningsforslag. Jeg kunne for eksempel sagt til en annen klatrer at: “Jeg prosjekterer Brillefin” for videre å spørre “har du beta ved risset?”. Da mener jeg at klatreruta “Brillefin” er et prosjekt, og spør den andre klatreren om et løsningsforslag tilknyttet en spesifikk formasjon i fjellveggen. Klatreren jeg henvender meg til kunne svart: “ja, jeg satte en heel hook med venstre bein”. Da forstår jeg at vedkommende brukte en teknikk der hun/han presset venstre hæl mot veggen, for å komme seg videre på ruta. Etterpå kunne jeg spurt: “hva er cruxet for deg?”. Spørsmålet retter seg mot hvilken del av ruta vedkommende synes er vanskeligst.

I utdraget ovenfor kommer det også fram at jeg har med en kalkpose hengende i et belte på hoftene. Kalken i posen er hvit og pulverisert. Den blir brukt for å få bedre grep på veggen og legger igjen hvite spor. Kalken kan brukes til å lage det som omtales som “tikk-merker”, som er streker klatreren lager i veggen for å lettere kunne se mulige plasseringer av føtter eller armer.

2.1.2 Navn og graderinger

Den aller første personen som klarer å gjennomføre en sportsklatrerute uten fall, blir kalt “førstebestiger”. Navnene er utviklet for å gi ruta egenskaper og har gjerne et innslag av humor eller dobbelt betydning. Klatreruta “Svada” er et slikt eksempel. Den er boltet på et svaberg også kalt “sva” i klatrekulturen, samtidig som “svada” også kan bety “tomme fraser”.

Når en sportsklatrerute er “etablert”, det vil si boltet og førstebesteget, blir den tallfestet. På klatrespråket blir det kalt “gradering” og handler om å gi ruta en vanskelighetsgrad. Det finnes ulike “graderingssystemer” i verden. I Norge har vi et eget, men i de senere årene har også det franske graderingssystemet blitt tatt i bruk mer og mer her til lands. Figur 1 er hentet fra “Klatrefører for Sogn og Fjordane” (Tellvik et al., 2018, s. 11) og viser en sammenligning av de to graderingssystemene. En samling av flere klatreruter på et utendørsområde blir kalt for et “klatrefelt” eller et “crag”, disse får også navn. På Vestlandet er for eksempel “Kvam” det klatrefeltet som har flest ruter.

Klatregrader	
Norsk	Fransk
3+	3
4-	4a
4	4b
4+	4c
5-	5a
5	5b
5+	5c
6-	6a
6-/6	6a+
6	6b
6+	6b+
7-	6c
7	6c+
7+	7a
7+/8-	7a+
8-	7b
8	7b+
8/8+	7c
8+	7c+
9-	8a
9-/9	8a+
9	8b
9/9+	8b+
9+	8c
9+/10-	8c+

Figur 1

Klatrefelt og klatreruter blir allment kjente ved at det legges ut bilder, navn, vanskelighetsgrader og beskrivelser på nettsider som <http://heihaaklatring.blogspot.com/> og <https://romsdalrock.com>. Det produseres også bøker/hefter, som kalles “klatreførere” eller “guidebøker”. De inneholder bilder av steinvegger og steiner med opptegnede klatreruter, som regel røde stiplede linjer. Ved siden av bildene står navn og vanskelighetsgrad oppført. Bøkene har også beskrivelser av veien for å komme seg til klatrefeltet, den såkalte “anmarsjen”.

Gradene som står oppført både i guidebøker og på nettsider er ofte mye debattert (Wigglesworth, 2021). De kan forandre seg dersom det er enighet blant mange klatrere om å endre graden. På digitale plattformer som “8a.nu” og “verticallifeclimb.com” blir gradene diskutert. Her lager klatrere egne profiler og kan gi sin mening om gradene på ruter.

Innendørs blir buldre og klatreruter laget av såkalte “rutesettere”. Dette er mennesker som enten er ansatt i klatreklubber eller jobber frivillig med å skru inn klatreformasjoner på veggene. Disse personene gir også bulderet eller klatreruta navn og grad.

Oppsummert symboliserer “klatreruta” veien en klatrer beveger seg i vegg. Den tillegges et navn og et tall (grad) og konstitueres via en rekke med bolter på en vegg, som ender i et “toppanker”. Det samme gjelder for et “bulder”, bortsett fra at disse ikke anses som en rekke med bolter, men som en konsentrert del av en vegg/stein.

Gjennom å presentere “klatrespråket” og beskrive “klatreruta” som et fenomen i den klatrende sin verden, har jeg gitt et innblikk i noen rammer rundt oppgavens tematikk og fenomenene som inngår i både en lokal og en mer global klatrekultur. Dette kommer jeg tilbake til i analyse og drøfting, men nå til en presentasjon av forskningslitteratur om klatring.

2.2 Kunnskapsoversikt

I dette kapittelet tar jeg opp forskning om klatring. Jeg sikter imidlertid ikke til å gi en fullstendig oversikt over all forskning om klatring, men avgrenser oversikten til å omhandle noen hovedtrekk i utviklingen av klatreforskning. Videre presenterer jeg litteratur jeg har oppsporet om det å klatre innen fenomenologisk og/eller autoetnografisk fagtradisjon.

2.2.1 Klatreforskning kort presentert

Den første forskningsartikkelen om klatring ble publisert i 1962 og omhandlet terapeutisk rehabilitering (Bienia, 1962; Seifert et al., 2017 s. XVII). I løpet av de 30 årene mellom 1960 og 1990, var klatring et praksisfelt mer enn et forskningsfelt. Få artikler ble publisert og det skjedde dermed lite faglig utvikling når det gjaldt teori og

tradisjonsforståelse.

Gjennom 1990-tallet og frem til i dag har imidlertid publiseringen av vitenskapelige artikler om klatring ekspandert og utviklet seg til å favne ulike forskningsfelt (Seifert et al., 2017, s. I). Utgivelsen av boken “The Science of Climbing and Mountaineering” i 2017, kan sies å være en milepæl i denne sammenhengen. Den anses å være først i sitt slag til å gå i dybden på klatring som vitenskap (Seifert et al., 2017, s. I). Forfatterne av boken forteller at de dekker alle de vesentlige aspektene tilknyttet kulturen og vitenskapen om klatring gjennom seks forskningsfelt: “fysiologi”, “medisin”, “biomekanikk”, “motorisk kontroll og læring”, “psykologi” og “utstyr og teknologi” (Seifert et al., 2017, s. XVIII).

Alle overskrifter og temaer i “The Science of Climbing and Mountaineering” kan i utgangspunktet leses som en omfattende og nokså dekkende oversikt over bredden i kunnskap om å klatre. Det overordnede perspektivet er imidlertid preget av naturvitenskap, og ingen av kapitlene omhandler erfaring. Med utgangspunkt i boka, tyder det på at forskning om klatring som erfaringsfenomen fortsatt er lite utforsket internasjonalt. I neste kapittel vil jeg undersøke om den samme tendensen kan oppspores i annen forskningslitteratur.

2.2.2 Erfaringsnær og fenomenologisk kunnskapsoversikt

For å finne frem til erfaringsnær kunnskap om klatring, gjennomførte jeg et vidt søk i “Google Scholar” og “Oria”. Ordene *Experience *Phenomenology *Embodiment *Emotion *Feelings og *Subjectivity ble brukt i kombinasjon med enten *Climbing, *Rock climbing *Sport Climbing, eller *Bouldering.

Ved å søke på denne måten, kom et stort antall artikler opp. For eksempel gav søket: *Rock climbing (tittel) *Experience (alle felt) og de nevnte inklusjonskriterier, 115 treff i Oria (12.03.2022). Dette viser at erfaringstematikker om klatring har opptatt mange forskere tidligere.

Teoretisk brukes alt fra sosiologisk teori gjennom Pierre Bourdieu (Hewitt & McEvilly, 2021; Langseth & Salvesen, 2018) Henri Lefebvre (Rickly, 2017) og Georg Simmel (Lewis, 2000) filosofisk teori om autentisitet og eksistensiell autentisitet (Rickly-Boyd, 2012; Vespestad & Hansen, 2020; Zhang & McDowell, 2020), Aktør-nettverksteori

(Barratt, 2011; Rossiter, 2007), enaktivistisk perspektiv basert på “Embodied and Enactive Cognitive Science” (Rucińska, 2021) og fenomenologien (Breivik, 2011; Chisholm, 2008). Jeg besluttet å avgrense litteraturgjennomgangen til artikler med fenomenologisk tilnærming, og valgte følgende inklusjonskriterier:

- Fagfellevurdert forskningslitteratur
- Engelsk språk
- Bruk av fenomenologisk teori
- Sportsklatring og/eller buldring som tematikk

Eksklusjonskriterier var:

- Alpinklatring og/eller tradisjonell klatring som tematikk

Etter litteratursøk og selektering ble 4 artikler valgt ut for en nøyere gjennomgang. Kun to av dem bruker utelukkende fenomenologi som teori. Den ene er “Climbing like a Girl: An Exemplary Adventure in Feminist Phenomenology” (Chisholm, 2008). Som tittelen hentyder, forener studien et feministisk og fenomenologisk perspektiv. Min interesse var å finne ut av hva en slik kombinasjon kan få frem av erfaringsbasert kunnskap.

Innledningsvis forteller Chisholm (2008, s. 11) at hun foretar en deskriptiv analyse av “situasjonen” og “den levde erfaringen” til kvinner, inspirert av filosofen Simone de Beauvoir og hennes bok “Det andre kjønn”. Gjennom teksten blir leseren kjent med historien og erfaringene til Lynn Hill; en kvinnelig klatrer som lever og utvikler seg i et mannsdominert klatremiljø.

Chisholm (2008) retter også et kritisk blikk mot artikkelen “Throwing like a girl”, som hun mener gjør “kjønn” til et mer dominant perspektiv enn “den levde kroppen”. Med dette som utgangspunkt søker hun å gjenopprette den sentrale plassen Merleau-Ponty’s konseptualisering av “den levde kroppen” har i Beauvoirs “filosofiske univers”.

Gjennom artikkelen tas derfor “det levde” og “kroppslige” perspektivet på det å være kvinne og “seg selv” i klatreveggen, heller enn å se kvinner som “et annet kjønn”, som er “under” mannen.

I neste artikkel, “Dangerous play with the elements: towards a phenomenology of risk sports” (Breivik, 2011) gis innblikk i klatring, fallskjermhopping og hvitvannskajakk.

Her spør Breivik (2011, s. 316) om en fenomenologisk beskrivelse kan gi en bedre og mer presis forståelse av spesifikke typer menneskelig interaksjon med omgivelsene, enn hva kognitive perspektiver kan bidra med.

I kapittelet “Phenomenology as methodology; some clarifications”, begrunner Breivik (2011, s. 318) viktigheten av å bruke egne erfaringer hvis man vil si noe om “følelsen av” aspektet eller “det fenomenale” i risikosport. Han påstår videre at man bør være mer enn en nybegynner for å kunne si noe om dette, og situerer seg selv som en person med gjennomsnittlig mestringsnivå i klatring.

Det er imidlertid vanskelig å oppspore hva Breivik bruker av materiale om erfaring i den skrevne teksten. På et overordnet nivå beskriver forfatteren ferdigheter han anser som viktige i klatring og nødvendig utstyr for ulike typer klatring. Videre fremhever han begrepene “temporalitet” og “romlighet” og ser disse i relasjon til beslutningstaking i klatring. Det eneste materialet som kommer frem, er to sitater av fjellklatrerne Reinhold Messner og Doug Scott.

Mangelen på analyser av materiale basert på erfaring, fikk meg til å lure på om artikkelen er ment som et teoretisk bidrag, mer enn en analyse av erfaring. I konklusjonen forteller imidlertid Breivik (2011, s. 327) at han har forsøkt å vise hvordan risikosporter kan bli analysert fra et fenomenologisk perspektiv. Til tross for disse konkluderende ordene, sitter jeg igjen med spørsmål angående hvordan artikkelen skal leses med tanke på å få kunnskap om erfaring.

De to neste artiklene som er inkludert i kunnskapsoversikten, bruker elementer av fenomenologisk tilnærming. I “The (re)production of climbing space: bodies, gestures, texts” (Rickly, 2017) er hovedtemaet rollen “klatrekropper” har i produksjonen av “klatrerom”. Det anvendes et perspektiv der rom og kropp medkonstituerer hverandre i en pågående prosess (Rickly, 2017, s. 84). På den måten frembringes kroppens doble rolle som aktiv i produksjonen av det romlige og produsert av det romlige.

Det at artikkelen tar opp “kropp-rom-dialektikken”, gav meg automatisk assosiasjoner til fenomenologien. Rickly (2017) forteller imidlertid at det utføres en trialektisk analyse, noe som betyr at Henri Lefebvre sin triadiske modell er benyttet. Lefebvre anses som sosiolog, men hentet inspirasjon fra fenomenologene Merleau-Ponty og Heidegger, med ønske om å løfte frem “den levde kroppens” betydning i produksjonen

av det romlige (Rickly, 2017, s. 73).

Med den erfaringsnære og fenomenologisk inspirerte tematikken i artikkelen, ble jeg opptatt av å finne ut hva slags materiale som er benyttet for å frembringe kunnskapen. I kapittelet “forskningskontekst og situering” gis noen svar. Her forteller Rickly (2017) at artikkelen i all hovedsak er basert på uformelle observasjoner og samtaler, samt feltarbeid i sportsklatremiljøet i Red River George, USA. Hun situerer seg også som en person som “ikke klatrer”, men har 16 års erfaring med å omgås klatrere og være i deres miljø (Rickly, 2017, s. 71). Materialet som kunne oppspores i analysen preges imidlertid ikke av observasjoner, samtaler eller feltarbeid. I stedet frembringes materialet gjennom annen forskning om klatring, eksempelvis arbeidet til Rossiter (2007), Lewis (2000) og Barratt (2011). I tillegg blir tre fotografier brukt og et sitat fra klatreren Chris Sharma.

Artikkelen inneholder ingen utdrag eller innblikk i feltnotatene, observasjonene eller samtalene som er nevnt. Rickly (2017) bruker i stedet dette materialet implisitt i analysen, da hun for det meste skriver om klatring i generelle trekk. Måten å formidle på, gjør det imidlertid umulig for leseren å vite hvordan eller om det oppførte materialet er bearbeidet.

Den andre artikkelen som er inspirert av fenomenologien er: “Enactive planning in rock climbing: recalibration, visualisation and nested affordances” (Rucińska, 2021). Rucińska (2021) bruker artikkelen til å undersøke “visualisering” og “lesing av ruter”, noe hun beskriver som to vesentlige “planleggingsaktiviteter” i klatring. Begrepet “enaktiv planlegging” blir introdusert for å fremvise prosessenes pågående, kroppsliggjorte og situerte kvaliteter, i et dynamisk samspill med omgivelsene (Rucińska, 2021, s. 5286).

Beskrivelsene ovenfor viser at tematikken i Rucińska (2021) sin studie er erfaringsnær. I likhet med artikkelen til Rickly (2017), gir tematikken assosiasjoner til fenomenologien. Det fikk det meg igjen til å ville undersøke hva slags teori og metodiske valg som er gjort for å frembringe kunnskap.

I abstraktet fortelles leserne at “Embodied and Enacted Cognitive Science” (EECS) vil brukes som teoretisk rammeverk for å analysere det som omtales som “ferdighetsprestasjon” (eng. skilled performance) i klatring. EECS er en retning innen

forskning som er inspirert både av fenomenologer og økologiske psykologer (Rucińska, 2021, s. 5293).

På tross av studiens tilknytning til fenomenologi og den erfaringsnære tematikken, kunne jeg ikke oppspore materiale basert på klatreres erfaringer. Det eneste som er å spore av beskrivelser av materialet, er i kapittelet “What happens during rock climbing?”. Her forteller Rucińska (2021) at eksempler fra innendørs klatre- og buldrekonkurranser vil bli brukt. Bruken av dette materialet er imidlertid ikke mulig å finne igjen i analyser.

Rucińska (2021) sine grunner til å skrive om klatring som erfaringsnær kunnskap er ikke angitt i artikkelen, da hun hverken situerer seg som klatrer eller ikke-klatrer. Igjen etterlyser jeg materiale og forfatterens synlighet i den skrevne teksten, noe som tyder på at artikkelen er ment å være et teoretisk bidrag, mer enn en analyse av erfaring.

Oppsummert viser gjennomlesningen av de utvalgte artiklene at mange forskere ønsker å undersøke erfaringer med å klatre. Forfatterne gir imidlertid lite innblikk i hvem den erfarende klatreren mer bestemt er, eller forstås som. Disse betraktningene gir meg et springbrett for å arbeide med oppgavens forskningsspørsmål, derfor vil litteraturen være med videre som referanser og diskusjonspartnere.

2.2.3 Autoetnografisk kunnskapsoversikt

Som allerede sagt er autoetnografisk forskning om klatring en valgt avgrensning i kunnskapsoversikten. Jeg utførte et systematisk søk (Rienecker & Jørgensen, 2013, s. 113-129) i perioden 01.02.2022-07.02.2022, der anvendte søkemotorer var: “Oria”, “SportDiscuss” og “WebOfScience”.

Litteraturen ble valgt ut fra følgende inklusjonskriterier:

- Fagfellevurdert forskningslitteratur
- Engelsk språk

Eksklusjonskriteriene var:

- Ikke klatring som tema
- Ikke autoetnografi som hovedmetode

Søket *Climbing (tittel) og *Autoethnography (alle felt) og nevnte inklusjonskriterier gav 6 treff i treff i “Oria”. Tre av disse ekskluderte jeg, en fordi den omhandlet treningsapparatet “Jacobs ladder” og to da de ikke hadde autoetnografi som hovedmetode. Til sammen resulterte dermed søket i “Oria” med tre relevante treff.

I “WebOfScience” fikk samme søkeord to relevante treff, mens i “SportDiscuss” fikk søket ett relevant treff. Tre forskningsartikler med bruk av autoetnografi som metode ble oppsporet, etter å ha gjennomgått for duplikater. I de neste avsnittene gjennomgår jeg hva ble oppmerksom på ved lesing av disse artiklene.

I artikkelen “Rock Climbing, Risk and Recognition” (Langseth & Salvesen, 2018), tematiserer forfatterne risikoaspektet og hierarkiene i klatremiljøet i Norge. Hensikten er å synliggjøre det de anser som et ofte oversett forhold mellom risiko og anerkjennelse i klatring (Langseth & Salvesen, 2018, s. 9). I funnene får de fram hvordan klatrere utvikler såkalt “risiko-libido”. Langseth & Salvesen (2018) beskriver det å ta risiko som en drivkraft og noe klatrere anerkjennes for i miljøet, samtidig som de mener klatrere ikke anerkjennes for å være “dumdristige” risikotakere.

Langseth & Salvesen (2018) skriver at de har brukt autoetnografi og kvalitative intervjuer som metode, og at deres studie baserer seg på egne erfaringer. De forteller at de har lang erfaring i det norske klatremiljøet og anser seg dermed som “Complete Member Researcher’s” (CMS). Her stopper imidlertid deres synlighet i den skrevne teksten opp. Som leser gis ikke innblikk i hvilket materiale som er brukt for å hente frem erfaringer. Med andre ord forteller ikke Langseth & Salvesen (2018) om det er brukt dagboknotater, feltnotater, video eller annet materiale. Et spørsmål blir dermed om “autoetnografi” kun er brukt som en “merkelapp”, da det hverken gis ytterligere referanser til, eller eksempler på bruk av metoden.

Det er de sosiokulturelle sidene ved klatring som undersøkes og funnene frembringes via teori fra Pierre Bourdieu. Forfatterne poengterer imidlertid at de også tar i bruk fenomenologisk tilnærming, men skriver ikke eksplisitt med bruk av fenomenologiske begrep. Eksempelvis kommer ikke det å være et erfarende subjekt frem. Langseth & Salvesen (2018) presenterer i stedet psykologen Csikszentmihalyi, som fenomenolog. Dette bidrar til at begrepsbruken oppfattes som uklar. De legitimerer valget gjennom å fortelle at Csikszentmihalyi “does not entail a rigorous phenomenology” (Langseth &

Salvesen, 2018, s. 2).

Hos Langseth & Salvesen (2018) utlegges ikke bruken av betegnelsen autoetnografi nærmere. Forfatterne skriver seg selv inn som medlemmer av klatremiljøet (generelt) men bruker ikke egne erfaringer som materiale i analysene. Oppsummert finner jeg lite svar på hva autoetnografien går ut på hos Langseth & Salvesen (2018).

I neste artikkel, “Feeding Time at the Zoo: psychological aspects of a serious rock climbing accident” (Monasterio & Brymer, 2021) er også risikoaspektet ved klatring tematisert. Gjennom dagboknotater skrevet av Monasterio, får leseren innblikk i en alvorlig klatreulykke i fjellet, hva som førte til den og rehabiliteringen som var nødvendig etterpå.

Denne artikkel tar også i bruk “autoetnografi” som betegnelse på forskningen. Monasterio & Brymer (2021) sier at de har en samarbeidende tilnærming, som skaper forventninger om å finne begge forfatterne synlige i den skrevne teksten. Det er ikke tilfellet, kun Monasterio sine dagboknotater utgjør materialet i artikkelen.

Til forskjell fra Langseth & Salvesen (2018), har imidlertid Monasterio & Brymer (2021) gjort rede for hva slags materiale de analyserer. Utdrag fra dagboken til Monasterio blir brukt og analysert gjennom en psykiatrisk modell kalt “TCI”. I denne sammenheng henviser de til annen forskning der Monasterio selv er hovedforfatter. Her anses erfarne klatrere som “high in Novelty-Seeking”, “low in Harm-Avoidance” og “Reward-Dependent” (Monasterio & Brymer, 2021, s. 326). Slik jeg leser modellen betyr det at klatrere kan beskrives som impulsive, risikosøkende og individualistiske. I følge Monasterio & Brymer (2021) sine funn skulle det dermed eksistere generelle personlighetstrekk som kan tillegges “alle” erfarne fjellklatrere. Sånn sett legger de opp til en forståelse av at klatrere er en gruppe mennesker som kan passe inn i personlighetstypologier.

I den siste artikkelen “Climbing as a lifestyle sport and serious leisure in China” analyser forfatteren Rahikainen (2020) sine levde erfaringer som vestlig, kvinnelig klatrer boende i Beijing. Begrepet “serious leisure” teroivikles gjennom et sosiologisk perspektiv og brukes av forfatteren som en betegnelse på klatring som aktivitet i Kina.

Rahikainen (2020) baserer seg på feltnotater, dagboknotater og fotografier og er synlig i den skrevne teksten. Til forskjell fra de andre to artiklene, anser hun sitt arbeid som “Analytisk autoetnografi” og “teoriutviklende”. Gjennom disse begrepene gis artikkelen retning.

Det å danne meg en oversikt over erfaringsnær og autoetnografisk forskningslitteratur om klatring, har fått meg til å oppdage at klatreren som et erfarende subjekt ser ut til å være underbelyst. Med det mener jeg at perspektivet *fra klatrerne* som erfarende subjekter, gis lite oppmerksomhet i metode og analyser. Oppsummert har det også trådt frem vesentlige forskjeller angående bruken og forståelsen av autoetnografi som metode. I tillegg er det lite henvist til hvordan forskerne selv er situert i forskningsprosessen, både i den fenomenologiske og autoetnografiske litteraturen. Med denne betraktningen i mente, gjør jeg i neste avsnitt mitt forsøk på selvbiografisk situering.

2.3 Selvbiografisk situering

Neumann & Neumann (2018, s. 17) skriver at situering betyr “å plassere”. Det “å plassere” er et relativt fenomen – vi er alltid plassert i forhold til noe. Klatrekonteksten og kunnskapsfeltet er hva jeg velger å plassere meg selv i forhold til, og vil nå beskrives mer inngående.

Da jeg fant ut at jeg ville bruke egne erfaringer som forskningsmateriale hentet jeg frem dagboken min, som har vært en følgesvenn så lenge jeg har klatret. Minner om tidligere opplevelser da jeg klatret strømmet på. Her presenterer jeg noen korte utdrag som viser refleksjoner fra “klatrereisen” min og grunnene for å skrive denne masteroppgaven.

Mitt første møte med en utendørs klatrevegg, var som 18-åring. Jeg var turlleder på en sommerleir for ungdommer på Tungestølen i Luster. Siste dagen, da deltakerne hadde reist hjem, dro de andre turlederne, instruktørene og jeg til “Plommehagen”, et klatrefelt ved Sogndal. Dette blir en minneverdig opplevelse:

Tungestølen, 10.07.2013

Da vi ble alene i leiren, tittet solen frem og det ble en fantastisk dag! Vi pakket sekkene våre med klatreutstyr og dro til Kvam. Der ble vi hele dagen. Det er første gangen jeg har prøvd klatring utendørs. Som jeg storkoste meg. Nå har jeg bare lyst til å gjøre det mer. Ta brattkort og bli god.

Denne første opplevelsen får meg til å oppsøke klatremiljøet i Volda høsten samme år. Jeg utforsker forskjellige typer klatring og får mange venner som klatrer. I starten driver jeg mest med innendørs sportsklatring, senere fanger buldring og utendørs sportsklatring min interesse. Etter hvert blir jeg også introdusert for fjellklatring og isklatring. I dagboken skriver jeg med nysgjerrighet og ønske om å utvikle meg som drivkraft:

Volda, 29.09.2013

Det er fantastisk befriende å klatre. Fullstendig til stede i øyeblikket. Et mål for øyet; å komme meg opp til toppen. Jeg vil bli flinkere! Sakte, men sikkert - et klyv av gangen. Klare ruter som akkurat nå virker umulig å gjennomføre.

Året etter dette blir skrevet, har jeg samme ambisjon om å “bli god” og samme fascinasjonen for klatreveggen. Samtidig møter jeg stadig oftere en rastløshet, som drives av en søken om å finne “mekanismene” som kan gjøre meg i stand til å bli “flinkere” og “sterkere”. Jeg bruker mye tid på å observere og analysere hva mer erfarne klatrere gjør i møte med veggen, noe som gjenspeiles i dagbok-refleksjoner:

Volda, 19.05.2014

Jeg vil bli god på klatring, men akkurat nå er jeg så klønete. Har ikke riktig teknikk og bruker derfor mye mer energi på et flytt, enn det de som har drevet på lengre. Jeg må minne meg selv på å være litt tålmodig. Ingen kan ikke bli kjempegod på kun et år. Jeg skal fortsette å jobbe og ikke gi opp.

Tross mye glede og drivkraft, er jeg også oppgitt og frustrert til tider. Frustrasjonen, slik jeg forstår den nå, omhandler forholdet mellom hva jeg er, hvem jeg vil være, og ser for meg at jeg kan bli. Ambisjonen er å bli som de erfarne klatrerne, de som klatrer “harde grader” (jfr. Klatrekulturen og klatrespråket).

I årene 2016-2017 blir dagboknotatene om å klatre stadig færre, mer kortfattede og dreier seg mer om *hvem* jeg klatrer med, enn *hvordan* jeg opplever å klatre. Drivkraften og fascinasjonen er likevel ikke borte, snarere tvert imot. Noe har imidlertid endret seg. Eventyrlyst og utforskertrang preger klatreturer i denne perioden: De blir lengre og helst skal fjelltopper bestiges. På tur over store Skagastølstraversen reflekterer jeg over dette:

Hurrungane, 06.11.2016

Joakim og jeg stod opp grytidlig, måtte sørge for å ha mest mulig dagslys på turen over "Skagastølstraversen". [...] Ved noen anledninger var jeg livredd. Jeg følte meg ekstremt utsatt med stramt tau, ingen sikringer foran meg og bratte fjellsider på alle kanter.

Vi gikk så og si sammenhengende i 15 timer. Av og til kunne vi ikke høre hverandre fordi vinden tok all tale. Minusgradene gjorde det ubehagelig å stå for lenge stille.

Natta på nødbua ved Bandet ble ikke lang, heller ikke særlig komfortabel. Jeg sov på en skjenk uten liggeunderlag, med en fôra jervenduk fra hytta som dyne, tau som pute, sekken trukket over beina og alle klær på.

Morgenen etter delte Joakim og jeg en kopp utvanna "Swiss-miss" kakao, det siste vi hadde igjen av næring i sekken, spente på oss stegjerna og gikk ned til bilen.

Flere liknende opplevelser gjør at jeg begynner å stille meg selv spørsmål om *hvorfor* jeg klatrer og hva slags klatrer jeg er og ønsker å være. Svarene er ambivalente og endrer seg stadig.

De neste årene bor jeg ulike steder i landet for å studere og jobbe. Klatringen er med meg, men det er også de skremmende erfaringene og spørsmålene om hva klatringen skal være. Gradvis byttes fascinasjonen og ambisjonene ut med avsmak og frykt. I omtrent ett år holdes klatrevegger på avstand og samtaler om å klatre unngås så langt det lar seg gjøre. På flyttefot tilbake til Volda skjer et vendepunkt: Ei venninne overtaler meg til å bli med i klatrehallen. Gleden over å være i kontakt med veggen kommer nesten umiddelbart. Gradvis er jeg tilbake i klatremiljøet, men fjellklatring legges på hylla.

Da korona-pandemien kommer til landet, reiser jeg til Sogndal for å studere master i idrettsvitenskap ved “Høgskulen på Vestlandet”. Et nytt klatremiljø, og mange klatrere med høye ambisjoner blir daglige omgivelser. Gjennom masterprosjektet møter jeg også svært ulike forelesere, med ulike kunnskapssyn og teorier. Fenomenologien er en fagtradisjon som vekker interesse.

Særlig én artikkel inspirerer meg: “Loving and knowing: reflections for an engaged epistemology” (De Jaegher, 2021). I teksten etterlyser forfatteren og fenomenologen Hanne De Jaegher mer forskning om hva som er viktig i livet til mennesker. Samtidig skriver hun at det er lang tradisjon for å ignorere relasjoner og følelser i det som regnes som kunnskap. Dette blir springbrettet mitt for å arbeide med å utvikle teori om det erfaringsnære i klatring.

Formålet med mitt bidrag til selvbiografisk situering, har vært å plassere meg i klatrekonteksten og samtidig gi et innblikk i de “brillene” jeg ser med i sortering og utarbeiding av funn, drøftelser og konklusjoner. På den måten har jeg også forsøkt å unngå at erfaringene “sniker seg inn bakveien” og preger forskningen uten å gjøres så eksplisitt som mulig. De neste to kapitlene er viet til å gi grundigere beskrivelser av anvendt teori og metode.

3 Teori

An unclimbable rock face, a large or small, vertical, or slanting rock, are things which have no meaning for anyone who is not intending to surmount them [...] ultimately nothing can set limits to freedom, except those limits that freedom itself has set in the form of its various initiatives.

Maurice Merleau-Ponty (2012, s. 460)

Johannesen et al. (2020, s. 29) definerer teori som et sett med antagelser om et fenomen. Siden jeg både skriver om, og analyserer egne erfaringer med klatring, trengs en teori som sier noe om hvordan jeg bruker erfaringer som begrep i oppgaven; hvordan erfaringene knytter meg (subjektet) til verden (objekter) og andre mennesker (intersubjektiviteten).

For meg er betraktningene om erfaring inspirert av fenomenologien, en omfattende europeisk filosofitradisjon, med mange forgreninger. “Å gå til saken selv” er en av fenomenologiens kjernebudskap (Bengtsson, 2005) og innebærer en dobbelthet. Med dobbelthet menes at hvis en forsker er rettet mot “saken selv”, så er vedkommende også rettet mot denne saken på sin måte, altså som et subjekt. “Saken selv” som forskningsobjekt er dermed alltid saker “for noen”, aldri saker “i seg selv”. Av dette følger at “saken selv” i denne oppgaven er “klatringen” og den er klatringen “for meg” - sett som forhold.

I det innledende sitatet av fenomenologen Maurice Merleau-Ponty (2012), bruker han klatring for å illustrere hvordan menneskelige handlinger og erfaringer gir mening til “ting i seg selv”. Sett fra hans perspektiv kan en fjellvegg erfares som en klatrevegg, men ikke fordi den er en klatrevegg “i seg selv”. Den er en klatrevegg fordi subjektet som betrakter den, ser den på sin spesielle måte og definerer den som en klatrevegg for seg. Sett fra andre perspektiver, kan samme veggen være et utgangspunkt for basehopp, for en basehopper, et fint motiv for maleren, eller et sted å bygge rede for raven.

Dobbeltheten hos sakene, kommer også til uttrykk i fenomenologiens sentrale begrep “fenomen”. Ordet har gitt navn til fenomenologien og betyr opprinnelig “det som viser seg”. Med dette blir det mulig å se “sakene” som “fenomen”, det vil si: sånn som de viser seg for noen. Tittelen “Klatring som erfaringsfenomen” innvier dermed til å se klatring slik det vises for meg. Sett fra et slikt perspektiv er å klatre ikke “en del” eller

noe som står “ved siden av”, det er meg i livet mitt.

Ved å tillegge ordet “erfaring” uttrykker tittelen at det å klatre forstås som et utforskende fenomen i denne oppgaven. Ordet “erfaring” stammer fra det tyske verbet “ervaren” som betyr å reise gjennom eller å utforske (Karlsson et al., 2021, s. 40). Erfaringer gir en person kunnskap om det å være menneske i livet, og om den verden livet leves i. Slik sett er det å klatre noe som stadig er i bevegelse, en reise som hverken har en begynnelse eller ende. Med dette uttrykkes det gjensidige forholdet mellom objekt og subjekt i fenomenologien. De er forbundet, men likevel ikke det samme. I så måte tar den også et oppgjør med en dualistisk forståelse av “subjekt og objekt”, “kropp og sjel”, “psyke og fysikk”. Verden lar seg erfare av subjektene, og den viser seg som noe, for noen (Bengtsson, 2005, s. 11).

Det å tenke, huske, føle, fantasere, hate, frykte osv. er alltid rettet mot noe. Både mennesker og dyr har en slik iboende rettethet, som i fenomenologien beskrives som “intensjonalitet”. Denne forståelsen og posisjonen har betydning for analysearbeidet som følger videre i oppgaven. Jeg søker å analysere min intensjonalitet som klatrende vesen og det som trer frem i møte med verden og andre mennesker. Med disse grunnleggende betraktningene om fenomenologi, vil jeg nå følge opp med forskning fra Thomas Fuchs.

3.1 Thomas Fuchs sitt fenomenologiske perspektiv

For å forstå og utvikle kunnskap om hva det klatrende vesen erfarer i møte med klatreveggen, har jeg valgt ut noe fra Thomas Fuchs sine arbeider. Et viktig poeng hos Fusch, er at følelser har et sosialt opphav og er relasjonelle: Følelser sirkulerer mellom mennesker og kommer frem i og mellom kroppens handling og uttrykk. Følelser er kan dermed plasseres som mer enn “psykiske” eller “fra innsiden”. Følelser en person opplever blir dermed ofte synlige i samspill med andre, snarere enn at de er skjulte og private.

Følelser kan vise seg i ansiktsuttrykk, gestikulering og kroppsholdning (Fuchs & Koch, 2014, s. 9), de farger livet vårt og gjør at vår empati og forståelse for den andre utfoldes. Dette skjer gjennom hvordan jeg erfarer den andre og den andre erfarer meg, ikke gjennom tankelesning eller å simulere andres mentale tilstand (Fuchs, 2016, s. 195).

3.1.1 Følelser som veivisere

Fuchs (2014, s. 4) beskriver følelser om veivisere for subjektets selvforståelse og interaksjoner. På samme måte som en veiviser både kan føre en person i riktig retning eller på villspor, kan følelser være veiledende og villedende. De orienterer oss samtidig om hva som er verdifullt, relevant og viktig - hva som betyr noe for oss (Fuchs, 2016, s. 196).

Fuchs (2016, s. 196) snakker om at følelser gir mennesker mulighet til å oppfatte fremtredende trekk ved en situasjon, en person eller et objekt. Sett fra et slikt standpunkt, har ikke situasjoner, personer og objekter følelsesmessige kvaliteter “i seg selv”. En persons følelser har heller en retning, noe som beskrives som “affektiv intensjonalitet”. Følelsene gir med andre ord en betydning og retning som subjektet ikke kunne opplevd uten nettopp følelse - de fargelegger livet og skaper mening.

I denne sammenhengen blir det relevant og viktig å snakke om “affektive affordanser”. “Affordans” er et lånord fra engelsk, som viser til hva et objekt kan “by på” og “invitere til”. Med henvisning til Gibson (1979) sitt begrep om affordanser (det vil si tilbud i miljøet som er tilgjengelige for dyr, slik som at et tre er "klatrebart" og at vann er "drikkelig" osv.), mener Fuchs (2014, s. 2) at det også er mulig å snakke om affektive affordanser: at objekter fremstår som “viktige” “interessante”, “uttrykksfulle”, “attraktive”, “frastøtende”, “uhyggelige” osv. (Fuchs, 2016, s. 196).

Fuchs (2016, s.196) mener vi erfarer disse affektive affordansene, gjennom det han kaller “kroppslig resonans” (eng. bodily resonance). Dette inkluderer alle former for kroppslige sensasjoner; å være kald eller varm, skjelve eller ha det vondt osv. Uansett hvor vag eller ubetydelig følelsen er, inkluderer den en form for kroppslig sensasjon eller bevegelse (Fuchs, 2016, s. 196). Kroppslige resonanser er dermed hva følelser erfares gjennom, eller som Fuchs sier selv: “bodily resonance [...] acts as the medium of our affective engagement in a situation.”

3.1.2 Å bevege og bli beveget

Et vesentlig kjennetegn hos Fuchs, som også er i tråd med et sentralt trekk ved fenomenologisk filosofi, er at erfaring alltid anses som en erfaring av *noe*. Jeg erfarer noe i verden og jeg erfarer samtidig meg selv i denne verdenen. I verden er jeg både

berørt og berørende, synlig og seende på samme tid. Kroppslig resonans inkluderer dermed mer enn ansiktsuttrykk og aktiviteter i nervesystem og muskulatur. Det engasjerer hele kroppen gjennom å bevege og bli beveget (Fuchs & Koch, 2014, s. 7).

Dynamikken mellom å bevege og bli beveget innebærer å forstå at følelser og kan være retningsgivende for ens potensielle handling, det Fuchs kaller “action tendency”, eller på norsk “potensial for handling”. Ifølge Kafka og De Rivera (ref. Fuchs & Koch, 2014, s. 4) det er fire grunnleggende følelsesmessige bevegelser: å bevege seg selv mot den andre, å bevege den andre mot seg selv, å bevege den andre vekk fra seg selv og bevege seg selv vekk fra den andre. I kjærlighet ønsker vi for eksempel å nærme oss og bli nærmet. Vi beveger oss mot den andre og den andre beveger seg mot en selv. I skam vil vi gjemme oss eller forsvinne og vi beveger oss vekk fra den andre. Når vi er sinte kan vi forberede oss på angrep, og bevege den andre vekk fra oss selv.

Selv når “potensialet for handling” ikke vinner gjennom, vil en ekspressiv funksjon være til stede (Fuchs & Koch, 2014). Følelser kan nemlig være merkbare som kroppslige resonanser, gjennom det som kalles “body defences”, oversatt på norsk til “kroppslige forsvarsmekanismer”. Dette handler om at vi ofte har en tendens til å kjempe mot en følelse når den oppstår (Fuchs & Koch, 2014, s. 5). Eksempler på dette kan være holde igjen tårer når man er lei seg, presse lepper sammen og stramme opp muskler når man er stresset eller å holde en stiv kroppsposisjon når man er ukomfortabel i møte med klatreveggen.

3.1.3 Kroppen i møte med verden

Som kroppslige vesen inngår vi i samhandling med andre subjekter i verden. Vi opplever intensiteten i andres følelser gjennom vår egen sansing. Dette kaller Fuchs (2016) “interaffektivitet”. Signaler og reaksjoner som er involvert i interaksjonen går som regel for fort til at vi blir oppmerksomme på dem. I stedet opplever vi å være med den andre på en måte som omtales som “mutual incorporation” (Fuchs & De Jaegher, 2009).

“Incorporation” anses som en karakteristikk av den levde, subjektive kroppen i møte med verden og kan være både ensrettet og gjensidig (Fuchs & De Jaegher, 2009, s. 472). Objekter i miljøet kan for et subjekt fremstå som en forlengelse av seg selv. Dette

kan oppleves som å være “i ett med” eller å “smelte” sammen med objektet (Fuchs & De Jaegher, 2009, s. 472).

For å forklare hva ensrettet incorporation er, bruker Fuchs og De Jaegher (2009, s. 472) en blind manns relasjon til den hvite stokken sin som eksempel. Stokken bruker den blinde for å orientere seg i miljøet og kan bli oppfattet som en “ekstra” kroppsdel. Slik blir stokken (objektet) en del av den blinde (subjektet) sin erfaring. Det er en ensrettet form for incorporation fordi den blinde mannens kropp blir forlenget med relasjonen til stokken, mens stokken ikke gjensidig blir preget av den blinde mannens rettethet (Fuchs & De Jaegher, 2009, s. 473).

En ensrettet form for incorporation fremtrer også når vi fascineres av subjekter som opptrer på en TV-skjerm. Da kan vi føle subjektene uttrykk og handlinger på egen kropp og bli engasjert til bevegelse (co-movement) (Fuchs & De Jaegher, 2009, s. 474). Gjennom denne formen for incorporation kommer kroppens kontaktskapende evne frem – vi engasjerer oss med andre mennesker og gjør oss selv til en del av verden. En ensrettet form for incorporation fremtrer ettersom subjektene på skjermen er utenfor vår rekkevidde og dermed ikke kan engasjere seg med oss som betrakter skjermen.

Med tilføyingen “mutual”, blir det tydelig at det handler om en mellommenneskelig kontakt. Mennesker føler og erfarer hverandre, dermed tilknyttes “mutual incorporation” sosiale interaksjoner. Det handler ikke om en koordinering *mot* (som for et objekt) men en koordinering *med* (Fuchs & De Jaegher, 2009, s. 474). Den andres kropp forlenges med min, og min kropp forlenges med den andre (Fuchs & Koch, 2014, s. 6). Dette indikerer at den andres uttrykk ikke speiler seg i våre egne uttrykk, og motsatt. I stedet komplementerer og utfyller de hverandre. En annens sinte blick eller stemme overføres ikke direkte på meg, men kan gjøre at jeg føler meg truet og ansent (Fuchs, 2016, s. 200).

Når to subjekter samhandler, koordineres deres bevegelser, ytringer, gester og blick. Denne koordineringen kan gå så fort at den overstyrer deres individuelle intensjoner og deltakende meningsskapning oppstår (Fuchs & De Jaegher, 2009, s. 477). Denne prosessen har blitt beskrevet, som at den sosiale interaksjonen får sin egen autonomi (Fuchs & De Jaegher, 2009, s. 471). I så måte tillegges interaksjonen “noe eget” og involverer både subjektivitet og intersubjektivitet. Det som oppstår mellom partene, "the

in-between" (Dahlberg, 2015, s.1), blir kilden til deres felles intensjonalitet: Hver av dem oppfører seg og erfarer annerledes enn hvordan de ville gjort utenfor interaksjonsprosessen og mening samskapes på en måte som ikke nødvendigvis kan tilskrives en av dem (Fuchs & De Jaegher, 2009, s. 477).

Oppsummert gir teorien jeg har valgt, uttrykk for hvordan erfaring blir forstått og relatert til subjektens intensjonalitet og følelser de møter verden med, som gjør at objekter fremtrer på en bestemt måte for dem. Fenomenologisk teori gir følelser en veivisende, dobbel og intersubjektiv manifestasjon. For å kunne bruke disse begrepene til å undersøke egne erfaringer, og få frem disse strukturene, er det viktig med en metode som inviterer til bruk av erfaringer og følelser som forskningsmateriale. Dette vil være tema i neste kapittel, hvor jeg presenterer valg av metode.

4 Metode

En avgjørende forutsetning for mitt valg av forskningsmetode, har vært muligheten til å forene metoden med en fenomenologisk tilnærming til forskning. Med det mener jeg at den innvier til bruk av den sosiale verden som empirisk forskningsfelt og baserer seg på et menneskesyn der subjekter både forstås som kroppslige, erfarende og intersubjektive (er i verden sammen med andre). Begge disse aspektene kan autoetnografien innfri, som også er oppgavens metodiske tilnærming.

Metode betyr opprinnelig “veien til målet” (Kvale & Brinkmann, 2015, s.140).

Overordnet søker autoetnografien å beskrive og systematisk analysere (grafi) vesenserfaring (auto) for å forstå kulturell erfaring (etno) (Ellis et al., 2011, s. 1).

Retrospektivt og selektivt skriver forfatteren om egne erfaringer som er muliggjort ved å være i kulturen og/eller ved å utvikle en bestemt kulturell identitet. (Ellis et al., 2011, s. 4).

Det eksisterer en rekke ulike tilnærminger til autoetnografi, gjerne tillagt beskrivelser “evokativ” eller “analytisk”. Jeg velger ikke å sette disse betegnelsene på eget arbeid. Det som opptar meg er i stedet å vise hvilke valg, betraktninger og fremgangsmåter som er brukt for å velge ut og analysere materialet. Derfor har jeg også hentet inspirasjon fra ulike autoetnografiske fagmiljøer.

Videre vil jeg presentere begrunnelser for valg av metode, for så å gjennomgå materialet og fremgangsmåten for å bearbeide og analysere dette materialet. Avslutningsvis vil jeg gjennomgå etiske betraktninger basert på relasjonelle forhold.

4.1 Begrunnelse for valg av metode

Mine grunner for å velge autoetnografi som metode er sammensatte. En forutsetning har vært at metoden kan støtte opp om et fenomenologisk menneskesyn, som ser kroppen som et erfarende subjekt. I tillegg har det vært viktig for meg å kunne benytte en tilnærming som erkjenner at vår sosiale virkelighet er full av tvetydighet, kaos, motsigelser, usikkerhet og følelser. Begge disse premissene kan autoetnografi innfri.

En annen begrunnelse for valget av metode, er at den kan bidra med en utvidet teoretisering av klatring som et erfarende fenomen. Slik menneskelig viten kan tre frem

ved bruk av autoetnografien, ettersom det utvikles forskningsmateriale fra et førstepersonsperspektiv.

Metoden inviterer også leserne til å tenke nytt på det som tas for gitt. Begreper som “klatrerute” og “flytt” har jeg tatt like for gitt som “vann” og “brød”. En autoetnografisk stilnærming kan dermed bidra til å utvide forskerens selvforståelse, samtidig som den kan den bringe opp erfaringer som opptrer i former som ikke-klatrere ikke har tilgang til.

4.2 Materialets karakter og omfang

Med fenomenologi som tilnærming, kan det være mange måter å utvikle utvelgelses- og bearbeidingsmetoder for forskningsmateriale. Det er imidlertid viktig at metodene er relevante for det området det forskes på (Bengtsson, 2005, s. 33). Det samme gjelder autoetnografi, der et bredt spekter av metoder kan brukes om hverandre. Eksempler på materiale som er vanlig å anvende er feltnotater, dagboknotater, dokumenter, lyd, videoopptak, fotografier og kulturelle artefakter og intervju (Hokkanen, 2017, s. 26).

Min oppgave baserer seg hovedsakelig på feltnotater og dagboknotater. Noe video og fotografier er også brukt for å gjenkalle minner og gjenskape situasjoner. Feltnotatene inneholder hverdagslige opplevelser med å klatre og samtaler med personer jeg har møtt. Disse er skrevet i perioden 28.05.2021-28.12.2021 og består av totalt 16 sider. I kapittelet “funn” brukes utdrag av materialet. I denne delen av oppgaven blir feltnotatene kalt “fortellinger”.

Forskningsmaterialet inneholder også 491 sider med dagboknotater, fra perioden 2011 til 2020. Dette er notater som er skrevet i et Word-dokument på PC og har i utgangspunktet ikke vært ment å brukes til forskningsformål. For å selektere ut det som omhandler klatring, gjorde jeg materialet søkbart og søkte i dokumentet på “klatring”, “klatrer”, “klatret” og “klatre”. Alle relevante notater ble så samlet i et dokument på 11 sider. Materialet er hovedsakelig brukt for å utfylle beskrivelsene av min bakgrunn som klatrer, presentert under kapittelet “Selvbiografisk situering”.

4.3 Fremgangsmåter og bearbeiding av materiale

Arbeidet med masteroppgaven har vært en dynamisk prosess. Lesning av teoretisk og autoetnografisk litteratur og skrivning av feltnotater, analyser, drøftinger og teori har jeg gjort om hverandre - som puslespill der brikkene snus og flyttes på, for til slutt å falle på plass. Her vil det jeg gi noen hovedtrekk i forskningsprosessen.

Ønsket om å skrive om klatreres erfaringer i møte med klatreveggen kom tidlig for meg og tittelen “klatring som erfaringsfenomen” kom derfor raskt ned på papiret. Å finne en egnet metode ble så nødvendig, og valget mitt falt på autoetnografi. Det var en fremmed metode for meg i startfasen av masterprosjektet. Lesing av autoetnografiske forskningsartikler og fagartikler med ulike tilnærminger til metoden, ble dermed viktig for å bli kjent med metoden.

Innsikten vokste om at autoetnografi ikke er én ting, men at det eksisterer et mylder av ulike måter å skrive og innhente materiale. Med det som utgangspunkt, ble det tydelig at jeg måtte finne en egen vei. Dette ble enda tydeligere gjennom å danne en kunnskapsoversikt over tidligere autoetnografisk forskning. Å finne kontrastfylt bruk og forståelse av autoetnografi som metode, gjorde meg oppmerksom på hvilke grunnprinsipper jeg selv anser som vesentlige i autoetnografisk forskning: En åpenhet om hva slags materiale som blir brukt, at materialet er synlig i teksten og brukes til analytiske refleksjoner.

Dagboknotater fra de aller første møtene mine med klatrevegger, tenkte jeg måtte være aktuelt materiale for å forklare hvor jeg kommer fra og hvorfor jeg skriver denne oppgaven. Materialet var imidlertid ikke nok “i seg selv” til å kunne danne et utfyllende bilde av mine erfaringer i møte med klatrevegger. Flere fortellinger var nødvendig, hvorpå jeg startet å skrive feltnotater i mai 2021.

Da jeg begynte å skrive feltnotater, hadde jeg ingen klar ide om hvor materialet skulle lede meg. Å få fram klatring gjennom et kroppslig perspektiv, holdt jeg imidlertid stø kurs på. Dette kommer frem i prosjektplanen min fra 15. juni 2021. Her skriver jeg at “det overordnede målet er å få frem opplevelsesdimensjonen av at kropp og tanke/bevissthet er ett og ikke adskilt, gjennom klatring som erfaringsfenomen” (Rui, 2021, s. 2).

I prosessen med å utarbeide feltnotater har jeg forsøkt å tenke at det fortsatt er dagboken jeg skriver. Det innebærer at det har vært viktig for meg å ikke ta hensyn til at materialet skal “passe inn” i en bestemt teoretisk eller analytisk kontekst. Dette samsvarer med fenomenologen Dan Zahavi’s tilnærming til forskning. Han sier at “i stedet for at lade på forhånd vedtagne teorier bestemme vores erfaring bør vi lade vores erfaring guide vores teorier” (Zahavi, 2018, s. 60).

Dette betyr imidlertid ikke at feltnotatene kan ses løsrevet fra fenomenologisk teori. Parallelt med nedskrivning av feltnotater, har jeg lest litteratur om fenomenologi. Det har formet hva og hvordan jeg skriver om mine erfaringer med å klatre. I feltnotatene har jeg for eksempel blitt oppmerksom på at språket gradvis endrer seg. I de senere notatene bruker jeg for eksempel formuleringer som: “Rettes mot veggen” eller “møte med veggen”. Dette er uttrykk som ikke var en del av vokabularet mitt i forkant av masterarbeidet og er blitt til gjennom å bli inspirert av fenomenologisk litteratur.

I arbeidet med å selektere og plassere dagbok- og feltnotater, har noe av det originale innholdet blitt endret. Det er i all hovedsak gjort korrekturlesing, men noen setninger er omformulert. I denne prosessen har jeg vært oppmerksom på å ikke gjøre så vesentlige endringer at det har forandret meningsinnholdet. Hensikten har utelukkende vært å få bedre flyt og gjøre teksten mer leservennlig.

4.4 Bearbeiding av analyse

I kapittelet om materialets karakter og omfang, fremkommer det at jeg bruker feltnotater som hovedmateriale. Feltnotater kan ikke snakke for seg selv, og må fortolkes for å kunne tillegges perspektiver som går utover det som blir “tatt for gitt”. Her kommer analyse inn. Johannesen et al. (2020, s. 22) beskriver analyse som en spørsmålsdrevet prosess, der man leter i materiale etter svar på spørsmål.

Min analytiske prosess begynte med å lese gjennom feltnotatene, for så å velge noen utdrag til en nøyere spørsmålsdrevet gjennomgang. Det som først interesserte meg var væremåter, følelser og ordbruk: Hvordan tar følelsene mine en annen retning? Hvordan beveger kroppen til klatrepartneren min seg her? Hvordan bruker vi begreper om å klatre og hva betyr det for oss?

Jeg har grublet og ombestemt meg, strukturert og omstrukturert. I starten tok jeg for eksempel begreper inspirert av fenomenologiske forskere og filosofer inn i analysen, slik som “deltakende meningsskaping”, “førrefleksivitet” og “habitus”. Etter hvert bestemte meg for å fjerne alle disse begrepene og heller ha en “teroibeskrivende tilnærming” i analysen. Med det mener jeg at jeg heller har skrevet “kroppen merker intuitivt hvor den skal bevege seg” i stedet for “kroppens førrefleksive bevegelser”.

Etter hvert begynte jeg å se etter mønstre og hva som gikk igjen i arbeidet. Her fant jeg tre hovedtematikker: 1. Den klatrende sin måte å være i verden (rettetheten/intensjonaliteten), 2. “Affektive affordanser” som drar den klatrende i ulike retninger (kalken, en indre stemme, følelser, andre klatrere og graderingssystemet) og 3. Språkbruken i klatekulturen. Disse hovedtematikkene dannet grunnlaget for å lage en oppsummering av funnene, hvor de fenomenologiske begrepene ble tatt inn, for å vise koblingen mellom teori og analyse.

4.5 Etiske vurderinger

I all forskning stilles det krav om at forskeren følger etiske retningslinjer (Thagaard, 2019, s. 20). I dette kapittelet vil jeg derfor ta opp etiske betraktninger i forskningsprosessen. Først vil jeg redegjøre for formell godkjenning fra NSD, og informert samtykke, for videre å se på relasjonsetiske betraktninger og retningslinjer for personvern og anonymisering. Avslutningsvis vil jeg si litt om etiske retningslinjer for meg selv.

Selv om denne oppgaven omhandler egne erfaringer, tok jeg kontakt med Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD), hvorpå de fortalte at prosjektet måtte meldes inn. Den ene årsaken er at Høgskulen på Vestlandet (min institusjon) står juridisk ansvarlig for behandlingen av opplysningene om meg. Den andre årsaken er muligheten for at informantene kan gjenkjennes gjennom sin relasjon til meg. NSD godkjente at jeg behandler personopplysninger (se vedlegg).

På tross av at det er bred enighet i autoetnografiske fagmiljøer om at relasjonelle hensyn må tas i betraktning gjennom hele forsknings- og skriveprosessen (Anderson, 2006; Wall, 2008; Ellis et al., 2011), eksisterer det ulike tilnærminger. Jeg har hentet inspirasjon fra Hughes & Pennington (2017), som mener det bør tas spesielle hensyn til

nære relasjoner, da det ikke alltid er nok å anonymisere for å sikre deres personvern. Derfor poengterer de at forskeren tidvis forpliktes til å vise arbeidet sitt til de involverte, slik at de kan anerkjenne hvordan de blir presentert i teksten

I fortellingene mine går personen under navnet “Eспен” igjen i størst grad. Han er min mest trofaste klatrepartner og personer som kjenner meg, vil sannsynligvis gjenkjenne han gjennom vår relasjon. Derfor har det vært viktig for meg å få Espen til å lese gjennom det jeg har skrevet om han og samtidig skrive under på informert samtykke fra NSD.

De andre personene som er omtalt i oppgaven har jeg vurdert som så godt anonymisert, at det ikke har vært nødvendig med informert samtykke. De er tillagt fiktive navn og ved behov er rutenavn endret. Stedsnavnene og datoene som er skrevet før hver fortelling er de faktiske, da jeg ikke anser disse som “personsensitive” opplysninger.

Til nå har jeg snakket om etiske retningslinjer tilknyttet andre mennesker som inngår i masterprosjektet, men i all hovedsak har jeg forsket med materiale jeg selv har skapt. For å følge opp etiske retningslinjer, har jeg lagt vekt på transparens i forskningsprosessen. Det å være transparent betyr i min oppgave å se materialet som skapt innenfor en dialektikk. Dialektikken handler om at forskeren er et subjekt som skal forsøke å forstå egne erfaringer og dermed seg selv og sitt eget bidrag til kunnskapsprosessen i oppgaven, men samtidig ikke kan forstå seg selv og sitt egenproduserte materiale fullt ut.

Fenomenologisk sett står jeg også i en tvetydighet mellom både å ha gjort mitt eget materiale til et objekt for forskningen, og samtidig være subjektet som produserer tekst. Ved å aktualisere egne erfaringer og belyse det jeg har erfart på nye måter gjennom teori, har jeg drevet teksten fremover og dermed også skapt avstand til meg selv og mine erfaringer. På denne måten har jeg forsøkt å være en transparent tekstprodusent. En utdypet refleksjon om etikk og egen plass i forskningen vil komme i drøftingen under kapittelet “Styrker og begrensninger ved oppgaven”, men nå til oppgavens funn.

5 Funn

I dette kapitlet vil jeg presentere funnene gjennom åtte fortellinger. Disse er basert på utdrag fra feltnotatene mine, skrevet i perioden mai 2021 til desember 2021. For at det skal være lettere for leseren å bli med inn i konteksten utdragene er hentet fra, er det lagt til en kort innledning. Utdragene har ulik lengde, men har lik betydning i teksten og har til felles at de beskriver erfaringer med å klatre. Etter hvert utdrag vil mine oppdagelser i arbeidet med tekstanalyse presenteres under overskriften “analyse”.

I kapitlet “klatrekontekst” er det beskrevet at klatrespråket er med på å forme meg og mine klatrevenners måter å være i verden. I fortellingene vil våre spesielle begreper, slik som “klatrerute”, “flytt”, “beta”, “crux” og “ikke tenk” dukke opp. Jeg erkjenner at de er til stede og en del av vår klatrekultur. I analyser og diskusjon vil noen av ordene trekkes frem, for å gi klatring som erfaringsfenomen et fenomenologisk teoritilfang.

5.1 En dynamisk klatrerute

I denne fortellingen frembringes en dialog mellom klatreruta “Mauritz dom” og meg. Veggen oppleves å komme mot meg som “en vanskelig partner” - en som ikke slipper meg og som heller ikke jeg vil slippe. Følelser, tanker og hvem jeg snakker med, blander seg inn i vårt møte og får fram prosessene jeg gjennomlever for å bli kjent med meg i møte med veggen, og veggen i møte med meg.

Sogndal, 04.03.2021

På gåturen til sesongens aller første utendørs klatreøkt, er jeg entusiastisk og full av selvtillit. Higen etter å kjenne stein mellom fingrene blir sterkere og sterkere jo nærmere fjellveggen nærmer seg.

“Med det treningsprogrammet vi har hatt i løpet av høsten og vinteren, må jeg kunne klare å klatre 7c i løpet av sommeren, tror du ikke?”. Spørsmålet mitt retter seg til Espen, min trofaste klatrepartner. Han går foran meg, men stopper nå opp, snur seg og svarer: “Jeg tror helt klart det er mulig for deg, men du bør kanskje begynne med litt lettere grader på starten av sesongen? Varme opp litt på en måte”. Jeg er enig, men svarer ikke.

Da vi omsider er oppe ved klatrefeltet, bruker vi noen minutter på å se etter hver vår rute å prosjektere. Med en titt i klatreføreren og en vandretur forbi fjellveggen, fanger “Mauritz dom” interesse. I føreren står det at ruta er gradert 7b. “Det kan ikke være for vanskelig”, tenker jeg og ser opp for å få oversikt over den boltede linja. De første seks meterne er overhengende, de siste kan jeg ikke se fra bakken.

Vi tar på oss klatreutstyr og gir hverandre klarsignal. Espen sikrer først, jeg griper med hendene mot veggen og sier: “vel, vel, dette blir spennende!”.

Først kommer jeg opp til en hylle. Her leter jeg etter steder å plassere fingrene, men får så vidt klippet tauet inn i første slynge, før det svir i underarmene og et fall er uunngåelig. “Ta” roper jeg, hvorpå Espen strammer tauet.

Jeg prøver igjen og igjen, men finner ingen beta [løsning] som passer. “Herlighet! det er jo ingen ting å ta i her. Hvordan i alle dager skal jeg komme videre?” spør jeg fortvilet, mens jeg ser opp på steinen. Espen forklarer ulike løsninger som jeg kan prøve ut. Både de og mine egne forslag blir prøvd, men jeg kommer meg ikke videre.

Etter å ha stanget på samme sted i en evighet, senker Espen meg ned til bakken. “Aldri i livet om jeg kommer til å gå denne ruta, den er helt umulig, jeg er ikke sterk nok. Dette er ingen rute for meg” tenker jeg mens tårene presser i øyekroken. Jeg prøver å ta meg sammen, holde gråten inne så ikke Espen får se hvor skuffet jeg er. De eneste ordene som kommer frem, er “glem det!” og vi går til ruta som Espen har sett seg ut.

På vei tilbake til bilen etter en lang dag med klatring, tenker jeg på hvor vanskelig det var å komme seg videre på “Mauritz dom”. Jeg er bare trist og misfornøyd med meg selv.

Midt i fortvilelsen dukker spørsmålet opp: “hvorfør gi opp så lett?”. En undrende tanke bytter plass med fortvilelsen: “jeg skal være tålmodig nå og bruke de ressursene som er til rådighet; det finnes løsninger som kan få meg videre”.

Vel hjemme etter dagens klatreøkt, går jeg inn på 8a.nu [nettside for klatrere] og sjekker ut hva folk tidligere har skrevet om ruta. En skriver: "Ruta er nedgradert fra tidligere 7b+ til 7b". "Ahaaa" tenker jeg "Mauritz Dom har tidligere vært gradert høyere, det må jo bety at ruta er på den vanskeligere enden av skalaen". En annen skriver "tøff rute" og en tredje "merkelig rute, ikke særlig fin". Delte meninger gjør meg godt.

Det siste jeg legger merke til er at ingen jenter har skrevet om ruta. I samtale med klatrere i miljøet blir jeg fortalt at: "Det er ikke akkurat en veldig jentete rute" og "den har macho flytt". Til sammen gir disse opplysningene meg bare mer lyst til å gi ruta en sjanse. Det må finnes noen løsninger som passer meg.

Den neste gangene jeg drar for å klatre "Mauritz dom", hopper jeg over den vanskelige starten og prøver heller ut resten av ruta. Jeg merker kalkede tak, tikk-merker og snakker med andre klatrere som gir ulike betaer der jeg sliter med å finne løsninger som får meg videre.

En av dagene tipser Tore om å se etter kneebars. Jeg finner en kneebar midt på ruta, i et av de vanskeligste partiene. En annen dag forklarer Fredrik en måte å løse starten på, som jeg ikke har prøvd ut før. Den handler om å få en heel hook med høyre bein, der jeg tidligere har stått med beina parallelt. Kroppen stiller seg inn på nytt og plutselig passer høyre hånd perfekt inn i et lite riss. Den umulige oppgaven har blitt mulig.

Sogndal, 03.06.2021

Endelig gikk det! Det umulige er oppnådd – "Mauritz dom" er gått, for en lykke. Det å komme på toppen av ruta var euforisk, det bruste bobler gjennom hele kroppen. Alle økter, alle visualiseringer, all frustrasjon, tvil og banning var glemt; Alt følte plutselig verdt det.

Vel hjemme etter dagens bragd, går jeg inn på 8a.nu og logger ruta. Her skriver jeg: "Etter mye jobbing og nok av forsøk satt den endelig! Jeg fant en god kneebar midt i overhengenget og fikk en no-hands hvil som var til stor hjelp[...]"

Det neste prosjektet blir "Tommeliten" eller "Head-On", har ikke bestemt meg ennå.

5.1.1 Analyse

I fortellingen beskriver jeg selvtilliten som høy før jeg klatrer. Slik jeg husker det, var jeg både optimistisk og glad, men i møte med veggen blir jeg overrasket og trist. I ettertid har det at jeg blir fortvilet undret meg, og gjennom analysearbeidet har flere svar kommet frem.

Ett av dem er at logikken min er farget av kulturelle konvensjoner. Et ideal blant meg og mine klatrevenner er å bevege kroppen fra bakken og opp til ankerfestet uten å falle, hvile eller ta tak i slyngene som henger på veggen. Denne “uskrevne regelen” blir innarbeidet i kroppen min og blir vesentlig for hvordan møtet med veggen blir. Hvis jeg faller eller hviler, erfarer jeg ruta som “uklatret” og kan heller ikke si til klatrevenner at ruta er “gått”. Når jeg møter motstand og en pause blir uunngåelig, blir jeg trist og misfornøyd. Slik sett frembringes en dobbelthet: Jeg beveger meg i veggen og blir beveget gjennom å ta inn klatrekulturens konvensjoner og uskrevne regler.

Gjennom analysearbeidet har også manifesteringen av ruta som en allmenn grad - en “7b”, vist at bidrar til å skape følelsen av fortvilelse. På bakgrunn av tidligere erfaringer med ruter gradert “7b” forventer jeg raskt å finne løsninger som får meg videre. Med andre ord får jeg en fornemmelse av hvor lett eller vanskelig det er å komme seg til toppen av veggen, gjennom å ta inn graden. I møte med “Mauritz dom” innfris ikke forventningene mine. I stedet møter jeg mer motstand enn antatt, og på et tidspunkt kommer jeg meg ikke videre i det hele tatt. De som har bestemt hva klatreveggen skal være, gjennom å fastsette hvilken grad ruta skal ha, skaper dermed ikke resonans hos meg.

Den allmenne graden og uskrevne regler om “å gå ruta” bidrar på den måten til at møtet med veggen preges av negative tanker, fortvilelse. Tårene presser på når jeg har stanget på samme sted i det som omtales som “en evighet”. Dette er noe annet enn klokketiden. Det kan ha vært fem minutter eller en halv time, men når jeg “stanger på samme sted” og “alt blir umulig” oppleves det som lang tid. På den måten beveger jeg meg i veggen og blir samtidig beveget gjennom en følelse av at tiden strekker seg ut og forlenger øyeblikket.

Som et resultat ber jeg sikreren om å senke meg ned til bakken. Jeg forteller meg selv at det påbegynte “prosjektet”, er en umulig oppgave og formidler til klatrepartneren at det

bare er “å glemme” ruta. Dette var imidlertid ikke endelige ord; det er noe i meg som vil fortsette å prøve. Min indre stemme blir til en indre dialog, der spørsmålet “hvorfør gi opp så lett?” overstyrer ideene om det umulige.

Gjennom å gå til ressurser fra nettsiden “8a.nu”, legger jeg merke til at vanskelighetsgraden på ruta er et diskusjonstema. En av kommentarene her var at “Mauritz dom” var nedgradert fra “7b+” til “7b”. Når jeg leser dette på 8a.nu, tolker jeg at klatreruta “er på den vanskeligere enden av skalaen”. Her sikter jeg til graderingssystemet, der “7b+” anses som høyere vanskelighetsgrad enn “7b”. Sånn sett gjør graderingssystemet som objekt, noe med meg og min erfaring.

Gjennom refleksjonene og meningene skrevet av andre klatrere på 8a.nu, endrer jeg oppfatningen av ruta. Det inspirerer til å jobbe mer med “Mauritz Dom”. Jeg tar dette, sammen med egne uttalte ord om det “umulige” som en utfordring, og har en dialog med meg selv, andre klatrere og klatreruta for å bli kjent med klatreveggen.

Gjennom interaksjonen med Espen, Ove og Fredrik, oppdager jeg nye måter å utforske kroppens bevegelser i veggen. En intuitiv bevegelse er å stå med beina parallelt, men med denne bevegelsen kommer jeg ikke videre. Forholdet til veggen endrer seg når Fredrik foreslår å legge en “heel hook”. Han beskriver veldig detaljert hvordan foten skal plasseres; peker og forklarer hvor på veggen den skal settes. Fredrik griper på denne måten inn i logikken min. Hva han sier får betydning for hvordan jeg erfarer veggen, ettersom det han foreslår leder meg og tar meg videre.

Senere i fortellingen finner jeg på egenhånd en “kneebar”. Dette er et sted jeg kan plassere tå og kneet på en måte som gjør at jeg kan la hendene henge fritt og hvile en stund. Fortellingen viser med dette at prosessen med å bli kjent med ruta skifter mellom intuitive og mer instruerende og reflekterende bevegelser. Klatreruta åpenbarer seg hver gang jeg møter veggen og endres stadig gjennom nye erfaringer med den og andre klatrere.

Fortellingen viser også at det å være en klatrer inngår i en kontekst der andre klatrere setter sine spor, noe som også er utslagsgivende for hva møtet mellom meg og klatreveggen blir. Dette kommer til syne gjennom at jeg “identifiserer kalkede tak og

tikk-merker”¹. I en slik prosess leter jeg etter steder i veggen hvor andre klatrere har lagt igjen hvite spor av kalk. For meg er dette tegn på at andre klatrere har tatt i veggen på bestemte steder. Av og til kan jeg identifisere detaljert hvor fingre eller tær er plassert. Hvis jeg for eksempel ser en utstikkende formasjon med mye kalk på den ene siden og litt kalk på den andre, er min intuitive antakelse at andre klatrere har brukt tommel på den ene siden, og resten av fingrene på den andre - en “pinch”.

I tillegg til å se etter kalkede tak, ser jeg også etter “tikk-merker”. Dette er streker av kalk som klatrere ofte lager hvis de synes det er vanskelig å se en formasjon å stå på eller gripe med hendene. Disse merkene leder meg dermed til å forstå hvor andre klatrere har beveget seg. Sånn sett gjør de hvite sporene i veggen, at min klatring knyttes til andre klatrere. Der de tar i veggen i med kalkede hender, gjør jeg det samme, der de lager tikk-merker for å markere et lite fottak, prøver jeg å plassere føtter, men på min måte. Ved å gjøre det andre har gjort før meg, merker kroppen min intuitivt at “her kan du gå” - her er stedene på veggen hvor kroppens bevegelser møter minst motstand.

Kalken gjør dermed at fjellveggen kommer mot meg med menneskelige spor. Den hjelper å finne veien i klatreveggen, samtidig som jeg setter egne spor videre og knytter min klatring til fremtidige klatrere. Der jeg tar i veggen på min måte, leder jeg andre klatrere til å bevege seg i veggen på sin måte. Denne dynamikken og dobbeltheten viser at klatrere kommuniserer gjennom kalken.

Selv om jeg rettes mot kalken på bakgrunn av at jeg har erfart at det er disse stedene på veggen hvor kroppens bevegelser møter minst motstand, kan den også være villedende. Det kan ha vært klatrere som har beveget seg i én retning for så å ombestemme seg og gå i en annen retning. De kan også ha kjent på ulike deler av veggen for å finne frem til en formasjon de kan bruke, eller de kan ha brukt bevegelser som ikke resonnerer hos meg. Her får kalken en annen dobbelt betydning - likesom den kan hjelpe meg videre, kan den også være villedende.

Når den vanskelige partneren “Mauritz dom” til slutt er beseiret, blir jeg umiddelbart interessert i å finne nye klatreruter å være i dialog med. Sitatet “Neste prosjekt blir Tommeliten, eller Head On, har ikke bestemt meg ennå”, viser at rettetheten mot å

¹ “Tak” er et ord klatrere bruker som en samlebetegnelse for ulike formasjoner i veggen som kroppen er i direkte kontakt med. Som regel brukes det om et bestemt sted å gripe med fingrene, eller plassere føtter.

klatre ikke stopper opp, men er i kontinuerlig prosess. Med en gang en rute er gått, starter søkingen etter en ny. Kontinuiteten i å være rettet mot ruta, bli ferdig med ruta og finne en ny rute, er innarbeida og kroppsliggjort. Rettetheten mot klatreveggen er meg, det er en måte å være i verden.

Oppsummert viser denne fortellingen at følelser gjennomgående endrer seg og tar nye retninger i møte med klatreveggen. Dette skjer blant annet på bakgrunn av at logikken min er farget av uskrevne regler og konvensjoner i klatrekulturen. Hvordan jeg erfarer veggen ledes også av møter med andre klatrere, når de hjelper til med å finne løsninger som kan få meg videre på ruta, eller når vi kommuniserer gjennom hvite spor av kalk.

Samtidig som jeg endres i møte med klatreveggen, endres også klatreveggen i møte med meg og andre klatrere. Det skjer i kraft av erfaringene med veggen, hvor sporene av kalk er synlige tegn på disse interaksjonene. Med andre ord ses her en prosess av gjensidig forming, der jeg endres gjennom måtene jeg interagerer med omgivelsene, og omgivelsene defineres i lys av betydningen de har for aktivitetene mine.

5.2 En samskapende klatrerute

Utdraget under representerer interaksjoner jeg ofte har med venner og bekjente som klatrer. De finner gjerne sted i buldrehallen, på middager, i bilen, eller ved tilfeldige møter på gata eller i butikker.

Gjennom en samtale i korridoren på skolen mellom meg og en medstudent, utveksler vi erfaringer om en klatrevegg vi begge har vært i møte med. Før vi starter å utveksle erfaringer, spør jeg Ove om han har “en klatrerute han jobber på for tiden”. Ove forteller at han har vært i møte med “Hugin og Munin” dagen før, men at det var et sted på veggen han syntes det var utfordrende å komme seg videre. Dette ble åpningen til vår erfaringsutveksling, da jeg kunne fortelle Ove at også jeg hadde vært i møte med “Hugin og Munin”.

Ove og jeg jobber med samme rute, "Hugin og Munin", og diskuterer beta. Rett før cruxet er det en hvil. Vi er enige om å plassere beinet langt inne i en sprekke og stive det av. Vi forsøker begge å forklare hverandre hvordan vi gjør det.

Ove viser med høyrebeinet hvordan han legger beinet inn i den store sprekken, holder opp armene slik han ville gjort det i veggen, og sier: "man må bare ta en pause", senker høyre armen så den henger ned forbi hoftene for å illustrere at han hviler og sier videre: "sette hodet av og bare gjøre det".

I måten Ove luftklatrer flyttene ser jeg at han plasserer beinet inn i den store sprekken på en annerledes måte enn meg. "Sånn du viser det nå, så ser det ut som du legger heel hook inn i sprekken, men har du prøvd å presse tærne opp mot oversiden av sprekken? Det er en struktur på oversiden jeg presser tærne opp mot, da får man en bedre hvil."

Jeg sier dette og snur ryggen mot Ove, løfter armene og høyre beinet slik jeg ville gjort det i klatreveggen. Noen sekunder står vi slik begge to, før Ove slipper posisjonen, så gjør jeg det samme. "Åjaa, det har jeg ikke prøvd" sier Ove engasjert "Jeg skal tilbake på "Hugin og Munin" i morgen, da må det prøves ut".

5.2.1 Analyse

Ove og jeg står på gangen på skolen og beveger kroppene våre som om vi er i møte med klatreruta "Hugin og Munin". Ove viser sine bevegelser, videre snur jeg ryggen mot og blir på den måten stående som et speilbilde av han. Det at vi i fellesskap koordinerer bevegelsene våre, bidrar til at vi har en gjensidig forståelse av hvor på klatreruta "Hugin og Munin" vi er. På den måten tar vi med "klatreruta" inn i korridoren og visualiserer hverandres bevegelser i veggen. Denne dialektiske opplevelsen av å både være i veggen og i korridoren, blir en vesentlig måte vi kan dele kunnskaper, erfaringer og forstå hverandre.

Fortellingen viser dermed en nyansering av hva klatreruta kan være. Der og da, i korridoren på skolen, finnes "Hugin og Munin" i våre bevegelser og har dermed en

eksistens i kroppene våre, selv om veggen ikke er der direkte. Slik illustreres også måten både Ove og jeg er som klatrende vesen; ruta er inkorporert i kroppene våre. Vi kan klatre den både gjennom bevegelser og gjennom en følelse av å skape den på nytt der vi møtes i korridoren.

Videre forklarer jeg Ove at det er mulig å presse tærne opp mot oversiden av en sprekkformasjon og at det gir “en bedre hvil” i forhold til den teknikken han viser. Ove sier at han kommer til å prøve ut mitt forslag neste gang han skal møte klatreruta, som er en indikasjon på at jeg bidrar til å gi ruta ny mening for han.

Oppsummert viser fortellingen at Ove og jeg møter en klatrerute uten å være i direkte kontakt med veggen. Gjennom å resonnerer og samskape den der vi står i korridoren på skolen, endrer begge oppfatninger av ruta, noe som igjen viser at det å bli kjent med klatreveggen både er dynamisk og intersubjektivt.

5.3 Er denne veggen klatrende?

Ved én av mine mange kjøreturer fra Sogndal til Østlandet, sitter jeg i passasjerstet og lar tankene vandre rundt det som kan observeres utenfor bilen. En massiv fjellvegg kommer mot meg, noe som danner grunnlaget for at min indre stemme spør: Er denne veggen klatrende?

Lærdal, 18.07.2021

Jeg kjører forbi Lærdal og blir oppmerksom på en massiv fjellvegg foran meg. Intuitivt tenker jeg på klatring og ser etter aktuelle linjer som kan klatres. Kunne det vært et aktuelt klatrefelt? Steinen ser fast og fin ut. Anmarsjen derimot, virker lang og kronglete. Ved fjellveggen er det mye steinrøys. Store deler av veggen ser også våt ut til tross for flere dager uten regn. Nei, det er nok en grunn til at ingen har etablert et klatrefelt her.

5.3.1 Analyse

Utdraget ovenfor viser den unike rettetheten til klatrende vesen. Jeg er ikke i direkte kontakt med steinen, men rettes likevel mot de ulike måtene fjellveggen viser vei, og hva som gjør den aktuell å møte. Det som interesserer meg er kvaliteten på steinen og veien for å komme seg til veggen, den såkalte “anmarsjen”.

Refleksjonene om veggen, et resultat av et komplekst nettverk av rettethet og følelser. For eksempel opptar kvaliteten på steinen meg på bakgrunn av tidligere opplevelser med steinsprang på klatrefelt og risikoen det kan ha for liv og helse. Dette vises gjennom resonnementet “steinen ser fast og fin ut” og blir en avgjørende faktor for å betrakte veggen som egnet eller uegnet til å klatre på.

Tidligere har jeg også erfart at lengden på anmarsjen har mye å si for hvor aktuelt det er å reise tilbake til klatrevegger. Er det kort vei til fjellet, er tilbøyeligheten større for å komme tilbake, enn om veien er “lang og kronglete”. I rettetheten mot veggen, kommer dermed tidligere erfaring fram. I dette tilfellet gjør summen av mange slike bidrag til at veggen konstituerer som uegnet å klatre på.

Fortellingen har fått meg til å tenke på andre situasjoner hvor klatringen er med meg; for eksempel i forbigåing av dører, hvor jeg intuitivt kjenner med fingrene på lista over dørkarmen, eller når jeg studerer innsiden av hånda og vurderer om huden på fingrene er tykk nok til å klatre uten å lage åpne sår.

Oppsummert viser fortellingen at klatringen er i kroppen på en “tatt for gitt” måte, eller som en bakgrunn for andre være- og handlemåter. Med andre ord er det å klatre stadig i meg og på den måten vil jeg alltid være klatrende.

5.4 Å klatre i Sogndal og Sardinia samtidig

På en treningsøkt i Sogndals klatrehall, utspiller det seg en samtale mellom klatreren Tore og meg. Han sikrer, mens jeg klatrer. Etter at Tore har senket meg ned til bakken, gir han beskjeder om hva han ble oppmerksom på ved klatringen min, hvorpå den indre stemme dukker opp og reflekterer rundt det han sier.

Sogndal, 28.07.2021

Tore klager i bilen på vei ned til hallen at han er i dårlig form: “I dag er det bare unnskyldninger. Jeg har nettopp spist middag, har ikke klatra på flere uker og jobba masse.” [...].

[I klatrehallen] Etter oppvarming finner vi en rute som ingen av oss har prøvd. “Du kan begynne, jeg kjenner fortsatt middagen jobber i magen. Prøv å gå den nå, ikke tenk, bare gjør det”. Jeg nikker.

Det går overraskende bra og nede på bakken igjen sier Tore: “du var litt klumsete et par ganger, men hentet deg bra inn. Et sted glapp beina dine og jeg var sikker på at du kom til å falle, men det gjorde du ikke. Det var bra jobba. Veit du hva det kommer av? Du har blitt sterkere i fingrene”.

Jeg nikker bekreftende igjen og vi tar en drikkepause. Mens jeg tar noen slurker vann tenker jeg samtidig: “kanskje fingrene mine er blitt sterkere, men først og fremst hadde jeg så enormt lyst til å henge igjen på de takene og fullføre ruta uten fall. Når føttene så glapp, strammet alle musklene i kroppen seg og jeg beit tennene sammen for å unngå det. Hadde jeg ikke hatt det sterke ønsket om å få det til, ville jeg nok gitt etter og falt der. Klatreturen til Sardinia om to uker bidrar nok til å yte ekstra, nå vil jeg komme i klatreform så jeg får jobba med noen spennende ruter der”.

5.4.1 Analyse

Fortellingen viser to klatreres ulike rettetheter. Tore er opptatt av å finne en grunn til at jeg ikke faller og forklarer det med at jeg har “blitt sterkere i fingrene”. Jeg er imidlertid et annet sted og har en pågående analyse med meg selv, der rettetheten er drivkraft. Jeg beveger meg og blir beveget gjennom en rettethet mot Sardinia, som jeg oppfatter er grunnen min til at fallet ikke skjer.

Utdraget viser samtidig at jeg blir sluset inn en språkbruk der denne forståelsen er fremmed. Tore ber meg “ikke tenke, bare gjøre” - en formulering som jeg der og da føler meg forpliktet til å nikke bekreftende til for å fungere inkluderende, men som reproducerer en logikk der tanke og kropp er plassert i to ulike verdener. For meg blir klatring til i relasjonen til veggen, der møtet bærer preg av en rettethet mot Sardinia - jeg er rettet av og mot omgivelsene.

Sånn sett representerer Tore og jeg hver våre forståelser, der psykologiske og fysiologiske begreper står som motsats til fenomenologiske forståelser av kroppen som en helhet vi møter verden med.

5.5 Interaffektiv klatring

Espen og jeg er på ferietur til Sardinia. Gjennom oppholdet er jeg i dialog med en klatrerute kalt “Empty Wallet”, en vanskelig partner som jeg ennå ikke har “beseiret”. Med få feriedager igjen utspilles en indre dialog hos meg, der mistroen til å få “gått ruta” overdøves av ønsket om å gi ruta en siste sjanse.

Ulassai, Sardinia, 12.08.2021

Det nærmer seg slutten på ferieturen til Sardinia. Med kun to dager med klatring igjen, blekner troen min på å få gått ruta “Empty Wallet” mer og mer. Jeg forsoner meg med at det nok er en rute som må bli prosjekt til neste Sardinia-tur, men avskriver den ikke helt og vil prøve igjen en siste gang [...]

Jeg ser på fjellet. Blikket retter seg intuitivt mot delen av veggen jeg starter å gripe i, beveger seg gradvis oppover og når til slutt toppankeret. Mens dette skjer, flytter jeg armene frem og tilbake, beina løftes opp og ned og hoftene snus inn og ut, som om jeg allerede er i veggen.

Håndta går ned i kalkposen før jeg tar i veggen. Det kjennes fin ut i begynnelsen. Jeg kommer opp til et av de vanskelige partiene, puster og går videre. Neste del er full av små lommer som crimpes hardt, jeg klatrer fort forbi og kommer så til en god “undercling” hvor et bedre grep er mulig og gjør at jeg kan hvile litt.

Blodet pumper gjennom brystet og jeg tar meg selv i å ha stoppet å puste. “Nå må du finne igjen til pusten, roe ned” sier jeg til meg selv og tar noen dype åndedrag. Hendene vandrer flere ganger ned i kalkposen og så tilbake igjen på veggen. Det svir i venstre underarm, den får henge fritt en stund, mens høyre arm griper i veggen.

Så begynner det å dirre i det ene benet. “Nå må du gå på, hvis ikke faller du” tenker jeg og beveger meg raskt videre. Noen italienere står på bakken, og får med seg hva som skjer i veggen og roper “Come on!”. Jeg får ekstra energi av det - gir alt jeg har, ikke søren om et fall skal skje nå som flere står og ser på.

Til stor overraskelse kommer jeg helt opp til toppankeret og får klippet tauet inn. Det gikk! Jeg snur meg og ser ned på gjengen av italienere som jubler, og

roper “Congratulations”.

Nede på bakken igjen begynner jeg å tenke på bevegelsene mine på det vanskeligste partiet, om jeg hadde pustet høyløyt eller om jeg skrek, men jeg kunne ikke huske noen av delene. Frykten for å falle hadde heller ikke vært til stede, jeg hadde bare gått på, gjort det som måtte til for å komme til toppen.

5.5.1 Analyse

I analysearbeidet ble jeg interessert i å forstå hvordan kroppen beveges som om den allerede er i veggen, når den er på bakken. Det å “luftklatre” bevegelser er ikke noe unikt for meg, og noe mange klatrere gjør. Da jeg var fersk klatrer, undret jeg ofte over hvorfor andre klatrere gjorde disse bevegelsene, det var vanskelig å forstå poenget. Gradvis har jeg imidlertid etterlignet og tatt til meg denne handlingen. Nå skjer bevegelsene intuitivt og er en måte å minne meg selv på hva jeg skal gjøre i veggen.

Ut fra tidligere møter med veggen, har kroppen min funnet bevegelser som får meg videre. Disse har gradvis blitt innarbeidet til en koreografi av bevegelser. Når jeg nå står klar for å gjøre et forsøk på å komme til toppankeret uten å falle, vil jeg forsikre meg om at bevegelsene som koreografien inneholder kan erindres.

I fortellingen visualiserer jeg bevegelsene rett før jeg skal ta i veggen. Dette er imidlertid også noe jeg gjør i andre situasjoner. Det kan typisk skje før leggetid eller i dagdrømmer på vei til jobb. Å visualisere bevegelser og å se meg selv i veggen, uten å være i direkte møte med den, viser at jobbinga med “klatreruta” er innarbeidet og kroppsliggjort.

Min indre stemme er også til stede i denne fortellingen. I første del forteller den meg at det er lite sjanse for at jeg klarer å klatre til toppen av “Empty Wallet” i løpet av de få feriedagene vi har igjen. Den usikre stemmen blir imidlertid trosset og veggen blir møtt en siste gang.

Midt på veggen blir jeg sliten og den indre stemmen forteller at jeg må “finne igjen til pusten, roe ned”, hvorpå jeg puster og prøver å finne krefter til å bevege meg videre. Så begynner det å riste i foten og den indre stemmen forteller at jeg må “gå på hvis ikke faller jeg”. På den måten beveger jeg meg i veggen og blir beveget gjennom en

kombinasjon av hva den indre stemmen forteller og de kroppslige resonansene i form av endringer i pusten og en dirrende fot.

Det at flere av tilskuere roper “Come on!”, oppleves utslagsgivende for at jeg kommer meg til toppen. Den indre og ambivalente dialogen, overdøves av velmenende ord fra sidelinja. Dette viser at både tilstedeværelsen av andre mennesker og deres verbale ytringer bidrar til å definere hva det å klatre er og oppleves som.

Avslutningsvis i fortellingen har jeg kommet ned på bakken og begynner å reflektere over egen klatring; om hvordan pusten ble brukt, hvordan bevegelsene var i møte med veggen og hvilke følelser som gikk gjennom meg. Jeg innser da at det er mye jeg ikke klarer å erindre og beskriver det som at “jeg hadde bare gått på, gjort det som måtte til for å komme til toppen”.

I de tidligere møtene med veggen, brukte jeg mye tid og mange forsøk på å finne ut hvordan noen av bevegelsene på ruta kunne løses og de ble repetert flere ganger. I siste forsøket skjer imidlertid disse bevegelsene uten videre refleksjon. Kroppen merker intuitivt hvor den skal gå og jeg får en følelse av å være “i ett” med veggen. Klatringen har blitt en integrert del av meg - den har blitt kroppsliggjort.

Fortellingen viser også at italienere som fulgte med og kom med oppmuntrende tilrop, forstod hva jeg stod i. Når de roper “Come on!” skjønner de at jeg er på et sted hvor støtte og en ekstra “dytt” er nødvendig for meg . Kanskje har de “tatt inn” måten jeg har bevegde meg, kjenner seg igjen i bevegelsene og på den måten forstår hva som skjer i kroppen min. Kanskje har noen av dem vært i møte med “Empty Wallet” selv og har egne erfaringer om hvor det er utfordrende å komme seg videre på veggen.

Her kommer en felles forståelse av sportsklatringa fram. Italienerne kan “lese” bevegelsene mine i møte veggen. De kan kjenne på egen kropp hvilken betydning det har for meg og hva jeg går gjennom. Dermed tilhører ikke erfaringene bare meg, men har gjenklang i en mellommenneskelig klatrekultur. Følelsene strømmer mellom italienerne og meg, noe som åpner opp for intersubjektiviteten mellom mennesker.

5.6 Å oppleve andre klatrere med sin egen kropp

Espen og jeg ser på den direktesendte klatre-finalen for kvinner under Tokyo OL. Deltakerne må gjennom tre grener; speed-klatring, buldring og sportsklatring. I finalen i buldring får deltakerne poeng for å komme til “sona” og ytterligere poeng for å komme til toppen av bulderet.

“Sona” er et på forhånd valgt del av veggen, vanligvis midt på bulderet, som merkes med tape og en skive der det står “sone” eller “bonus”. Her må utøverne berøre én hånd for å få poeng. Den øverste delen av veggen er også merket med tape og en skive der det står “topp”. For å få poeng her, må begge hender berøres på taket.

Sardinia, 06.08.2021

Espen og jeg sitter klistret til dataskjermen. Det er første gang i historien at klatring er en del av OL-programmet. På skjermen går finalen i buldring for kvinner. Vi har sett samtlige deltagere falle før topp-taket på bulder nummer to, men det er fortsatt én person igjen, min desiderte favoritt og store forbilde; Janja Garnbret fra Slovenia. Som eneste deltaker kom hun seg til toppen på første bulder. Klarer hun det igjen, vinner hun buldrekonkurransen.

“Dette er nesten for spennende, veit ikke om jeg har nerver nok til å se på” sier jeg til Espen.

Janja entrer matta, bøyer seg ned og tar hendene i kalkposen, presser håndflatene sammen for å spre den utover fingrene, før hun snur seg mot veggen.

De første bevegelsene er noe klumsete, hun beveger armer og bein i ulike retninger, finner ikke en god løsning som får henne videre fra starten av. “Hun kommer nok til å falle”, tenker jeg. Så får hun plutselig posisjonert om bein og armer, skjøvet kroppen oppover og når “sona”. Videre griper hun tak i to volumer og blir stående noen sekunder i samme posisjon.

Det er langt til neste tak fra der Janja står. Jeg får lyst til å hjelpe henne, sier “kom igjen nå, kom igjen!”. Så skjer det; fra volumene hopper hun opp til topp-taket og henger igjen med begge armer. Jeg blir varm, og det bruser bobler

gjennom kroppen. “Å herregud!” utbryter Espen “så du det dynamiske flyttet der eller? Janja er overlegen, hun onsigta. Sjukt bra. Oi, kjenn på hendene mine da, jeg svetter som bare det”.

5.6.1 Analyse

I fortellingen engasjeres jeg sterkt med hva som skjer på skjermen. Selv om jeg ikke er klatreren Janja, kjenner kroppen på reaksjoner som om det var meg selv som stod klar for å konkurrere i OL.

Engasjementet mitt vises ved at “det bruser bobler gjennom kroppen” når Janja kommer seg til toppen av bulderet. I fortellingen “En dynamisk klatrerute”, bruker jeg samme beskrivelse når jeg selv klatrer til topps på “Mauritz dom”. Mine reaksjoner på vegne av andre er omtrent sidestilte med reaksjoner jeg har for meg selv. Jeg forstår hva Janja gjør gjennom å være tilskuer, men også gjennom å være med henne i veggen med egen kropp. Det oppleves som å være i kroppen til Janja.

Denne engasjerende tilstedeværelsen kan beskrives som å være her-og-der på samme tid. Jeg forstår verden gjennom å se Janja klatre og gjennom å være hva hun gjør - i hennes kropp. Slike erfaringer viser at det ikke er skarpe grenser mellom vår egen og den andres kropp.

5.7 Forhandlende buldring

Espen og jeg trener sammen i buldrehallen. Det er mange andre til stede denne dagen og derfor mye aktivitet i veggen. I løpet av økta, prøver vi rundt 15 ulike buldre hver, i dette utdraget gis en beskrivelse av to av disse.

Sogndal, 06.11.2021

Etter en god oppvarming prøves et nytt gult bulder. Cruxet er en catch fra en jug, til en tufa. Jeg prøver å løse flyttet ved å stå med hofta parallelt mot veggen og dynamisk bevege kroppen slik at høyre hånd når tufaen. Det funker ikke. Jeg klarer ikke henge på tufa-taket og faller, prøver igjen, men faller og igjen, men faller enda en gang. Det er vanskelig å komme seg videre. “Kanskje er jeg sliten?”, tenker jeg og tar pause noen minutter.

I mellomtiden er det en annen klatrer som går bulderet og bruker en helt annen bevegelse enn meg, der jeg står fast. På neste forsøk prøver jeg hans beta, men fallet skjer likevel. Den måten å løse bulderet på var enda vanskeligere enn min egen løsning.

“Det er nok en annen beta som må til, men hvordan?” tenker jeg og går bort til Espen som holder på med et annet bulder.

“Jeg får ikke til et flytt på det gule bulderet, tror kanskje det er for vanskelig for meg, hva tror du?” spør jeg og viser bevegelser fra det ene taket til det andre.

“Jeg tror du får til det flyttet, men du må nok bruke en annen beta, prøv kanskje å legge helen på jugen og press deg opp statisk” svarer han, mens han tar tak i jugen og prøver ut dette selv.

Det går lett for han ta tak i tufaen og holde fast på denne måten. “Åjaaa, så kult!” sier jeg engasjert, “det der har jeg ikke prøvd, jeg skal teste det”. Mens Espen ser på, prøver jeg igjen, men faller også denne gangen og sier: “æsj, dette er nok et for vanskelig bulder for meg, jeg kan like godt prøve noe annet” hvorpå Espen sier: “Nei, dette bulderet er ikke for hardt for deg, du må bare ta en liten pause og prøve igjen, jeg vet du vil få til dette”.

Selv om troen på Espens ord er ikke-eksisterende, gjør jeg som han sier. Etter et par minutter prøver jeg flyttet igjen, også denne gangen med fall. Jeg var imidlertid veldig nære å henge på taket, noe som gir drivkraft til å prøve videre. På neste forsøk henger hånda igjen på tufaen. “Jey!” utbryter jeg og beveger meg fort videre.

Espen og jeg går for å ta oss en slurk med vann. Så rettes jeg mot et annet bulder. “Har du prøvd det røde bulderet der borte?” spør jeg. “Nei” sier Espen. “Det ser nesten ut som det kan være en toe hook i starten”. “Hehe, kanskje det” sier Espen og vi går bort for å prøve.

Espen er først ute. Han gjør flyttet dynamisk, uten toe-hooken jeg foreslo. Når det er min tur, prøver jeg først Espen sin beta, men det kjennes veldig vanskelig ut og jeg faller fort av. Så prøver jeg toe-hooken i stedet og bulderet går lett.

“Din beta var sjukt hard, hvert fall når jeg ikke har så lange armer som deg. Jeg

hadde nok ikke fått til dette bulderet uten toe-hooken” sier jeg til Espen. Da vil Espen prøve bulderet igjen med løsningen min. Det får han ikke til, foten sklir av taket og han sier “Nei, dette skjønner jeg ikke hvordan du fikk til, det er vanskelig!”. Vi setter oss på mattene for en liten pause igjen [...].

5.7.1 Analyse

I fortellingen er jeg rettet mot å komme til toppen av et bulder som er merket med en gul tape uten å falle². I møte med veggen, villedes jeg imidlertid av mine egne bevegelser; jeg står på en måte som gjør at jeg stadig faller og begrenser videre bevegelse. Når så en annen person begynner å klatre på det gule bulderet, blir jeg interessert i å se hans måte å klatre på. Jeg blir spesielt nysgjerrig på hvordan han løser den delen av bulderet jeg ikke får til selv - det omtalte “cruxet”. Ved å observere at klatreren beveger føttene på en annen måte enn meg, prøver jeg ut samme bevegelse selv, men villedes igjen.

Omsider ber jeg Espen om å vise sin måte å klatre på, noe som gjør at jeg kommer meg videre i veggen. Prosessen med “å gå bulderet” skifter i så måte mellom veiledende og mer begrensede erfaringer. Jeg dras i ulike retninger gjennom interaksjoner med andre klatrere og må selv orientere meg i mylderet av deres ulike rettetheter.

En indre stemme leder meg også. “Kanskje er jeg sliten?” spør jeg meg selv. Som et resultat, tar jeg en pause. Mine tidligere erfaringer tilsier at en pause kan gi ny kraft og hjelpe meg å klatre til topps. Videre spinner tankene rundt et behov for å finne en ny beta (løsning), som leder meg til å be Espen om hjelp. Dialogen med meg selv er dermed noe jeg tar i bruk for å komme meg videre på bulderet.

På et punkt kommer imidlertid lysten å gi opp og jeg sier til Espen at det er på tide å prøve et annet bulder. Hadde jeg etterkommet min indre stemme, ville møtet med det gule bulderet endt her. Forhandlingene med og om egen klatring, ville vært begrensende og avsporende. Espen mener imidlertid at jeg trenger en pause og et nytt forsøk. Jeg gjør som han sier, hvorpå jeg når toppen av bulderet. Dette viser betydningen av forhandlinger mellom meg og klatrepartnere. Espens ord og tilstedeværelse bidrar til at

² Fargen på bulderet/tapen som bulderet er merket med, indikerer vanskelighetsgraden rutesetteren har gitt bulderet. En vanlig inndeling fra lettest til vanskeligst er: hvit, orange, grønn, blå, gul, rød og svart.

kunnskapen om bulderet utvikles og utvides.

Innledningsvis forteller jeg at målet mitt er å komme til toppen av “det gule bulderet”. Denne rettetheten er imidlertid ikke forhåndsgitt og statisk. Etter en stund endres den: Målet er ikke lenger å komme seg til toppen, jeg vil “prøve noe annet”. I samtale med Espen blir det å nå toppen av bulderet igjen et mål, da han forteller at han er sikker på at jeg vil “få til” bulderet. Rettetheten utvikles og transformeres i interaksjonsprosessen med veggen og andre mennesker.

Forbindelsen mellom meg og klatreruta kobles lenge før jeg er i kontakt med veggen. Før en eneste formasjon er berørt på det jeg omtaler som “det røde bulderet”, kjenner jeg i kroppen at tærne skal presses mot veggen, det som i fortellingen kalles en “toe-hook”. Det virker imidlertid ikke som “toe-hook” er en teknikk Espen har vurdert. Han ler til forslaget og prøver heller ikke å bruke “toe-hook” når han møter bulderet. Sånn sett er vi to klatrende vesen som resonnerer ulikt og har ulike rettetheter. Hva klatreruta er for meg, er ikke det samme som hva klatreruta er for Espen. Forskjellen gjenspeiles i kommentarene våre etter at vi begge har vært i møte med bulderet. Jeg mener at “toe-hook” er avgjørende for å komme til toppen, mens Espen ikke forstår denne måten å bevege seg på. Klatreveggen er med andre ord ikke isolert fra det subjektet som betrakter og beveger seg i den. Det vi legger merke til skjer i oss, i møte med andre klatrere, klatreveggen og verden.

Fortellingen viser at jeg definerer egne evner og grenser ved forhandlinger med veggen, andre klatrere og den indre stemmen. Å møte veggen utløser ulike følelser og reaksjoner, som enten villeder eller får meg videre. Samtidig viser fortellingen at alle klatrere har ulike rettetheter. Det betyr at hva klatreveggen er for hvert klatrende vesen defineres av deres unike erfaringer.

5.8 Felles grad, felles klatrerute?

Karsten og jeg er innom Oslo Klatresenter, et senter ingen av oss klatrer til vanlig. Vi er der i over 3 timer, da det er mye nytt å utforske. Fortellingen utspiller seg på slutten av økta, da vi i felleskap reflekterer over klatringen vår.

Oslo, 26.11.2020

Til slutt er både mine og Karsten sine fingre så såre, at vi kaller det en klatreøkt. Mens sele og sko tas av og tauet dras ned, reflekterer vi over rutene som er gått:

“Favoritten var den svarte ruta der borte” sier jeg og peker for å vise.

“Den 7a+-en?” spør Karsten. Jeg nikker, mens han fortsetter: “Jeg var veldig overraska og imponert over at du gikk den on sight, du har definitivt blitt sterkere i det siste”. Til det svarer jeg: “njaaa, tror ikke det. Rutene er lettere gradert her i Oslo enn i Sogndal, tror den var ganske soft”.

Karsten rister på hodet og sier: “Nei, det stemmer ikke. Den ruta stod definitivt til graden sin. Du må være stolt, du har blitt sterkere”.

At Karsten sier sånt, gjør meg glad og stolt. Han ser meg rødme og bli forlegen, gir meg en vennlig dytt på ryggen og sier “kom, nå går vi!”.

5.8.1 Analyse

I utdraget skildres et møte med en klatrerute som er gradert “7a+”. Allerede før veggen berøres, har jeg en forventning om hva som kommer til å møte meg. “7a+” er noe som har festet seg i logikken min, men det har imidlertid ikke festet seg på en måte som gjør at jeg ikke beveges i og av vår interaksjon. En indre stemme sier: “dette er for lett”.

Fornemmelsen min av graden 7a+, innebærer store vanskeligheter med å nå toppen uten å falle i det første direkte møtet med ruta. Nå kjenner jeg i stedet at det går lett, noe som får meg til å tvile på om graden “stemmer”.

Tvilen på at graden stemmer, er interessant i seg selv. Det viser at jeg ser tallet 7a+ som noe gitt; en statisk størrelse med lik betydning for alle klatrere. I analysearbeidet har jeg reflektert rundt hvorfor det har blitt slik. Bruken av graderinger er noe klatrere blir sosialisert inn i gjennom klatrekulturen, og slik sett ikke noe unikt for meg å være

opptatt av.

Graderinger har historiske røtter helt tilbake til 1800-tallet, og er konstruert av klatrere, for klatrere. Etter hvert har de forplantet seg i våre logikker og blir ofte brukt som tema for interaksjoner klatrere mellom. Dette vises i fortellingen ovenfor, hvor graden har en sentral rolle i vår erfaringsutveksling etter klatreøkta. Her kaller jeg ruta “soft”. Ordet blir brukt om at en klatrerute erfares som “lett”, og er noe som jeg vurderer ut fra egne erfaringer, sammen med graden ruta har fått. Karsten mener imidlertid det er “en fullverdig 7a+”, som indikerer at han erfarer ruta som mer utfordrende enn meg.

Det å sette et tall på en rute, skal indikere en felles oppfatning av lett/soft. Fortellingen ovenfor viser imidlertid at det ikke er tilfellet. Karsten og jeg har ulike meninger om hva graden er, noe som viser det motsatte - at klatrere erfarer ulikt.

Det at vi har ulike meninger om ruta, gjør meg også glad. Det bidrar til at skepsisen og tvilen tilknyttet det at graden “stemmer”, forsvinner og byttes ut med glede og stolthet. Gleden kommer som en reaksjon på å klare noe vanskelig og er basert på allmenne kriterier for hva ruta er - altså graden. Fortellingen indikerer dermed at graden tillegges en status over det å klatre som erfaring og bevegelsesaktivitet. Samtidig viser det at Karstens meninger får betydning for opplevelsen av ruta.

Utdraget illustrerer på den måten at graden er en regulering som har betydning for hvordan følelser og væremåter utspiller seg, som videre bidrar til å definere hva klatreveggen blir. Både graderingssystemet, den indre stemmen samt klatrepartners ord og tilstedeværelse er medskapere av opplevelsen av klatreveggen.

5.9 Oppsummering og teoretisering av funn

I dette kapittelet oppsummerer jeg funnene for å kunne svare på forskningsspørsmålet: *Hva erfarer en klatrer i møte med klatreveggen?* Begreper som er introdusert i teorikapittelet bringes inn for å tillegge funnene et fenomenologisk perspektiv.

Tidligere har jeg forklart at klatrere deler klatreveggen inn i “klatreruter” og tillegger den statiske og målbare dimensjoner gjennom vanskelighetsgrader og navnsetting. Som en kontrast, ses klatreveggen som et fenomen som “åpenbarer” seg for “det klatrende vesen” i denne oppgaven. Møtene mellom klatreveggen og “det klatrende vesenet” er preget av gjensidig forming. På den måten gir klatreren (subjektet) og veggen (objektet) sammen liv til klatring som erfaringsfenomen.

Ved å beskrive klatreveggen som noe som “åpenbarer seg”, får subjektet en vesentlig posisjon. Det viser at klatring som erfaringsfenomen ikke kan eksistere uten klatreren. Dette perspektivet er ikke nytt. Noe klatrere til enhver tid søker og er opptatt av, er det “å bli kjent med ruta”. En faktor som ofte overses er imidlertid at klatreren også blir kjent med seg selv i prosessen. Dette er vesentlig i Fuchs sin teori, gjennom “potensial for handling”. Her er ideen at subjekter erfarer en dobbelthet og dynamikk i møte med veggen; de beveger og blir beveget.

I fortellingen “En dynamisk klatrerute” *beveger* jeg meg i veggen og *blir beveget* av å ta inn kulturelle konvensjoner, uskrevne regler og av følelsen av at tiden strekker seg ut. I fortellingen “Å klatre i Sogndal og Sardinia samtidig” *beveger* jeg meg i veggen og *blir beveget* av en rettethet mot Sardinia, mens i “Interaffektiv klatring” er det en indre stemme, endringer i pusten og en dirrende fot som får meg til å handle. Slik sett er en opplevelse av klatreveggen, på samme tid en opplevelse av meg selv i veggen: jeg er klatrende og klatret på samme tid.

Det klatrende vesenets evner og grenser utvikles gjennom kroppens bevegelser mot og av veggen og en “forhandling” med dens “affektive affordanser”. Affektive affordanser er hva klatreveggen inviterer til. En utstikkende formasjon kan for eksempel invitere klatreren til å bruke en spesiell teknikk, mens kalken kan invitere klatreren til å følge en bestemt vei i veggen. De affektive affordansene er med andre ord retningsgivende og regulerer klatremuligheter. Uten dem, ville det ikke vært mulig for klatreveggen å fremstå slik den gjør for klatreren.

Vel og merke finnes affordansene også andre steder enn i veggen. Det kan være personer på sidelinja, slik som i fortellingen “Interaffektiv klatring”. Her erfares Italienerne som står og heier på meg, som avgjørende for å komme seg videre. Fortellingen om “Forhandlende buldring” viser også at Espens forslag og støttende ord kan stimulere til videre bevegelse i veggen, mens i “En dynamisk klatrerute” brukes nettsiden “8a.nu”, som hjelpemiddel for å finne frem til andre klatreres løsninger og meninger om ruta “Mauritz Dom”.

Affektive affordanser kan også fremstå som kulturelle konvensjoner som “tas for gitt”, slik som graderingssystemet. Tema flere steder i analysen er graderingssystemets betydning for hvordan følelser og væremåter utspiller seg, som videre bidrar til å definere hva klatreveggen blir. I fortellingen “Dynamisk klatrerute” blir møtet med veggen preget av negative tanker og fortvilelse gjennom å ta inn den allmenne graden. Det betyr at likesom de affektive affordansene kan være veiledende, kan de også være avsporende og begrensende.

Det klatrende vesenets karakter og egenart skapes og utvikles gjennom erfaringer i møte med veggen, andre klatrere og kulturelle konvensjoner i miljøet. Når jeg iaktar et bulder i fortellingen “Forhandlende buldring” ser jeg for eksempel en mulighet for å bruke fot-teknikken “toe-hook”. Klatrepartneren Espen ønsker imidlertid ikke å bruke samme teknikk, men velger å “løse flyttet dynamisk, uten toe-hooken jeg foreslo”. På den måten frembringes den unike rettetheten til to klatrende vesen.

Som tidligere nevnt blir denne “rettetheten” i fenomenologisk forstand omtalt som “intensjonalitet”. Den er pågående og alltid til stede; både i direkte kontakt med veggen og i hverdagslivet. Den er med meg i korridoren på skolen, når en vegg iakttas på avstand, i møte med andre klatrere, når klatreruta visualiseres og luftklatres, eller når jeg henger på en list over dørkarmen. Slik sett er sporene av klatringen hele tiden i kroppen, noe som igjen illustrerer at jeg alltid er klatrende.

En indre stemme, har også trådt frem som en del av min intensjonalitet. I fortellingen “interaffektiv klatring” får den meg til å puste og roe ned, mens i “En dynamisk klatrerute” forteller den at bevegelsene på en bestemt del av veggen er umulig for meg. Det som taler i meg fremstår dermed både forhandlende og instruktiv, kan være enten fruktbart eller avsporende og begrensende. Den indre stemmen stopper heller ikke opp,

men er i en kontinuerlig prosess og kan endre retning fortløpende. Slik sett er den en viktig del av min erfaring.

Til nå har dette oppsummerende kapittelet omtalt den unike intensjonaliteten og hvordan den frembringes gjennom erfaringer, å forhandle med affektive affordanser, å bevege og bli beveget (potensial for handling) og en indre stemme. Det eksisterer imidlertid svake linjer mellom min unike og klatreres felles intensjonalitet. I miljøet mitt er det for eksempel en felles enighet om at ruta er “gått” når klatreren har nådd toppankeret på veggen uten å falle. Dette er noe vi er blitt enige om gjennom å være en del av og skape en klatrekultur og gjør at vi kan forstå hverandre i møte med veggen.

Som interaffektive vesen deler vi også en kroppslig verden; vi handler gjennom andre. Kroppen og følelser er sånn sett ikke noe privat - det hører til verden, som hjertet hører til i kroppen. I fortellingen “Interaffektiv klatring” kommer dette frem gjennom italienerne som står på bakken og roper “Come on!”. Klatrerne kan kjenne på egen kropp hva jeg står i der og da. Med andre ord får det som skjer hos meg, gjenklang hos de som står på sidelinja. Fortellingen viser dermed at klatrere har et felles klatrespråk, som eksisterer utover og på tvers av de verbale språkene.

Det at Italienerne heier, får også betydning for klatringen min: Det gir meg en “ekstra dytt” for å komme videre oppover i veggen. Ettersom vi beveger hverandre, ses her et eksempel på “mutual incorporation”. I fortellingen “Å oppleve andre klatrere med sin egen kropp”, ses en ensrettet form for “incorporation”. Når klatreren Janja er på TV-skjermen og skal konkurrere i OL, blir jeg beveget av det som skjer på skjermen og beveger meg sammen med henne. Reaksjonene mine når Janja kommer til toppen av bulderet, er så og si sidestilt med mine egne reaksjoner når jeg kommer til toppen av ruta “Mauritz Dom”: “Det bruser bobler gjennom kroppen”. Jeg er ikke Janja, men føler likevel spenningen i det hun gjør, engasjerer meg med henne og er “her og der” på samme tid. Den er en ensrettet “incorporation” fordi Janja ikke gjensidig blir engasjert til bevegelse gjennom meg.

I oppgavens innledning forteller jeg om en søken etter formuleringer som kan plassere klatringens betydning i livet mitt. Dette oppsummerende kapittelet har tatt inn begreper fra Thomas Fuchs, som igjen har banet vei for en operasjonalisering av klatreveggen som et “erfaringsfenomen” og klatreren som et “klatrende vesen”. Gjennom disse

formuleringene har klatringens betydning i mitt liv blitt plassert på en ny måte.

Det at mitt autoetnografiske materiale har blitt plassert i en kontekst og møtt fenomenologisk teori, har åpnet opp for å kunne diskutere hva oppgaven kan bidra med av kunnskap om klatring som erfaringsfenomen. Dette er temaet i drøftingen min og blir utdypet i neste kapittel. Her vil jeg diskutere en rekke tematikker, blant annet betydningen av språket og konvensjonene i klatrekulturen, betydningen av forskning om egne erfaringer, hvordan min oppgave plasserer seg i forhold til kunnskapsoversikten og hvilke styrker og begrensninger oppgaven har.

6 Diskusjon

Funnene viser gjennom åtte fortellinger hvordan det å klatre skjer i mine møter med klatreveggen og hvordan klatreveggen er i møte med meg og vennene mine. I dette kapitlet vil jeg diskutere klatrespråkets- og graderingssystemets funksjon og begrensinger, med ønske om å svare på forskningsspørsmålet: *Hvordan bidrar erfaringer fra å være klatrende til kunnskap om klatring som erfaringsfenomen?*

Funnene vil jeg også diskutere opp mot annen litteratur, med henblikk på relevansen de kan ha for forståelsen av klatring som erfaringsfenomen. Til slutt vil jeg diskutere styrker og begrensinger med oppgaven.

6.1 Klatrespråkets funksjon og begrensninger

I kapitlet “klatrekonteksten” beskrives språkbruk jeg har vokst inn igjennom å være i et klatremiljø. Begreper som jeg tidligere har “tatt for gitt”, har imidlertid fått ny mening når jeg har analysert de gjennom fenomenologisk teori. “Klatreruta” forstås for eksempel i miljøet mitt som et navn og en grad, noe som bidrar til en forståelse av at klatreveggen er et statisk, allment og målbart objekt. Veggen blir dermed tilgitt en rekke egenskaper som jeg (og muligens andre klatrere) ikke nødvendigvis kjenner meg igjen i. Dette vil jeg komme nærmere inn på i neste kapittel.

I flere av fortellingene blir ordet “flytt” brukt om klatreveggen. “Jeg får ikke til dette flyttet, tror kanskje det er for vanskelig, hva tror du?” er et spørsmål jeg stiller til Espen i “Forhandlende buldring”. Videre viser jeg bevegelser fra en del av veggen til den andre. “Flytt” handler slik sett om en bevegelse fra “hit til dit” - hånden flyttes fra den ene formasjonen i veggen til den andre.

Etter å ha sett “flytt” gjennom fenomenologiske “briller”, har det blitt tydelig for meg at ordet representerer en mekanisk og generalisert forståelse av hva som skjer i veggen. Hvor er dynamikken i å kunne gå mot, eller gå vekk fra, for å komme rundt? “Flytt” omfatter også en universell forståelse av kropper - alle skal fra “hit til dit”. Det gjør at klatrernes unike “bevegelser” i veggen kommer i bakgrunnen.

Når det er sagt, har ordet “flytt” i kombinasjon med andre beskrivende ord og begreper en funksjon blant meg og mine klatrevenner. Det hjelper oss å finne ut av hva som skjer mellom “hit og dit”. Begrepet gjør at vi kan forstå hverandre og sammen finne

bevegelser i veggen som tar oss videre. Espen svarer for eksempel på mistroen min nevnt ovenfor at: “du må nok bruke en annen beta, prøv kanskje å legge helen på jugen og press deg opp statisk”. Med andre ord sier han at jeg må finne en annen løsning, for så å forklare sin teori om hvilken teknikk han tror kan brukes. Det han formidler forstår jeg og det får meg videre på bulderet.

Et annet uttrykk som stadig reproduseres i ulike versjoner blant mine klatrevenner, og som er tittelen på denne masteroppgaven er: “ikke tenk, bare gjør det!”. Selv om det å “ikke tenke” er umulig, dersom man skal forstå seg selv som menneske, har formuleringen fått gjennomslag og tas for gitt i klatremiljøet. Jeg har lurt på hva klatrere mener når de snakker om sin egen klaring på en måte som kobler hjernen fra resten av kroppen, og kommet frem til at det å “ikke tenke, bare gjøre” kan være en måte for klatrere å uttrykke at de ønsker å “la kroppen vise vei”.

I fortellingen “En samskapende klatrerute” forteller klatrepartneren min Ove at han er opptatt av å “sette hodet av og bare gjøre det”. Ove bruker begrepet om erfaringene han gjør seg ved den delen av ruta han opplever som vanskeligst, det vi omtaler som “cruet”. Tanker og følelser kan dukke opp og begrense bevegelsene, noe jeg selv kjenner på til stadighet og som har kommet frem i funnene. For meg handler det ofte om en indre stemme som sier at jeg er sliten, ikke er flink nok eller sterk nok. Oves uttalelser om å “sette hodet av og bare gjøre det”, indikerer sånn sett at han ønsker å la sine innlærte og kroppsliggjorte bevegelser “vise vei”, i stedet for å la seg “villedes” av egne følelser og oppkonstruerte tanker.

Ses begrepene “la kroppen vise vei” og “ikke tenk, bare gjør det” opp mot hverandre, representerer de to vidt forskjellige syn på kroppen og dens betydning i verden. “Ikke tenk, bare gjør det” plasserer tanke og kropp i to ulike verdener og passiviserer deler av kroppen. I motsetning er det å “la kroppen vise vei” et helhetlig perspektiv og handler om et ønske om å ha tillit til seg selv som et kroppslig vesen. Dette er noe jeg ikke finner ord for i klatrekulturen.

Ambisjonen med å ta opp og diskutere klatrebegreper, har ikke vært å be klatrere om å slutte å bruke begrepene. I stedet har det vært viktig for meg å trekke frem hvilken definisjonsmakt begrepene har for klatrerens erfaringer og selvforståelse. Uttrykkene som forplanter seg i kulturen tas for gitt og gjør at vi forstår klatring på en bestemt

måte. De åpner opp for at vi kan forstå hverandre, samtidig som dette kapittelet har vist at de tilslører det helhetlige, dynamiske og alltid levende i det å klatre.

6.2 Graderingssystemets funksjon og begrensninger

I kapittelet “klatrekontekst” forteller jeg at graderinger har som funksjon å gjøre klatreveggen til standardiserte, allmenne tall, basert på vurderinger gjort av enten “rutesetteren” eller “førstebestigeren”. Gjennom å “ta inn” graden får jeg og andre klatrere en forventning om hvor lett eller vanskelig møtet med veggen vil bli. Jeg bruker for eksempel graderingen til å finne en rute å varme opp på, hvor det kan være fint å reise på ferie eller hvor det er bra å ta med venner eller familie. Gradene har slik sett en orienterende funksjon.

Gjennom analysearbeidet mitt har det imidlertid blitt tydelig at tallfestingen av ruta ikke bare har en orienterende funksjon. Graderinger er også med på å skape det klatrende vesenet sine erfaringer i møte med veggen. Funnene viser for eksempel at graden skaper forventninger som ikke samsvarer med mine erfaringer av å klatre. Jeg blir frustrert når jeg møter mer motstand enn forventet og fornøyd når jeg møter mindre motstand enn forventet. På denne måten fremkalles en dissonans mellom klatreruta, som fremstår standardisert i klatrekulturen, og min kropp, som ikke er tilpasset denne standardiseringen.

Når rutene graderes, prøver man å skape ruta til en objektiv sannhet – et tall som “alle” skal være enige om. I mine funn er heller det motsatte tilfellet, det er uenigheter og diskusjon om graderingene. I fortellingen “felles grad, felles klatrerute?” forteller for eksempel Karsten at han synes graden “passer” ruta, mens jeg stiller med spørrende til om graden “passer”. Vi har sånn sett ulike oppfatninger, noe som igjen illustrerer at det å tallfeste ruter, forskjellsbehandler og overser mangfoldet av klatrekropper. Ettersom førstebestigeren eller rutesetteren velger graden, er det hans/hennes klatrekropp det tas hensyn til. De sitter med definisjonsmakten ved å være den som definerer hva ruta er for alle andre klatrere.

I kunnskapsoversikten fremkommer det også at mye mindre fag- og forskningslitteratur er viet klatrekroppene sammenliknet med klatreveggen/klatrerutene. Dette tror jeg kan komme av at det er lettere å rette seg mot ruta, det objektet som er standardisert. Det å

rette seg mot den klatrende er mer komplekst, men noe jeg mener er minst like viktig å forstå mer av. Slik jeg ser det er konstruksjonen av de ulike kroppene, dens volum og lemmenes forhold til senter, noe som gjør ruta bevegelig. Mitt bidrag er et forsøk på å frembringe mer kunnskap om de komplekse kroppene som beveger seg i veggen, derav har også begrepet “det klatrende vesen” blitt formulert.

6.3 Forskning om egne erfaringer

I kunnskapsoversikten kom det fram at klatreren som erfarende subjekt er lite synlig. De neste avsnittene er viet til å diskutere hva det å gå nært egne erfaringer kan bringe frem av kunnskap om å klatre og hva som kan gå tapt ved å ikke gjøre det.

Mine funn viser at relasjonen mellom klatreren og klatreveggen er dynamisk: Både klatreren og klatreveggen endrer seg i møte med hverandre. I kontrast skriver Breivik (2011, s. 17) at “fjellveggen er immobil og konstant”. Ved å se klatreveggen som noe “statisk”, mener jeg det levende og alltid pågående i det å klatre går tapt. Breivik (2011) overser gjensidigheten, der ikke bare klatreren endrer seg, men også veggen endrer seg i kraft av klatrerens erfaringer.

I den etnografiske forskningen til Rickly (2017) vektlegges også kun klatrerens “produsering av klatrerom”, mens klatreveggens dynamiske egenskaper blir oversett. Artikkelen ser imidlertid en dobbelthet i form av at klatrekroppen både er formet av klatrerom og samtidig aktiv i formingen av klatrerom. Dynamikken klatreren erfarer gjennom å bevege seg og samtidig bli beveget blir imidlertid taus. Et vesentlig poeng i mine funn er at klatreren ikke bare blir kjent med veggen, men også blir kjent med seg selv i møte med veggen.

Dette kjennetegnet ved erfaring kommer heller ikke frem hos Breivik (2011). Han beskriver kun egenskaper som er viktige for å bli kjent med veggen, slik som riktig kroppsposisjon, balanse, tett kontakt med fjellveggen, fingerstyrke og fotpresisjon. Slik skyggelegger både Rickly (2017) og Breivik (2011) det at klatreren også blir kjent med seg selv i møte med veggen.

Et annet funn i oppgaven min er at klatreren ikke bare møter klatreveggen i det direkte møtet, men også i andre hverdagslige situasjoner. I artikkelen til Rucińska (2021) er temaet ruteplanlegging tilknyttet det direkte møtet med veggen. Dermed kommer de

andre møtene i bakgrunnen. Hun poengterer imidlertid at planleggingen skjer *før* og *i løpet av* klatringen og kaller det slik sett en “pågående prosess” (Rucińska, 2021, s. 5285). Fra mitt perspektiv er imidlertid dette en forenkling av dynamikken mellom klatreren og veggen. Mine funn viser at planleggingen av ruter er like til stede “etter” det direkte møtet, gjennom det klatrende vesenets pågående intensjonalitet. I mine analyser har jeg for eksempel vist at planleggingen av neste rute jeg vil møte, skjer rett etter at jeg har nådd toppankeret på ruta “Mauritz Dom”.

Oppsummert viser kunnskapsoversikten at sammenhengen mellom følelser og klatrerens erfaringer overses. I noen artikler snakkes det imidlertid *om* erfaringer, men erfaringene blir tause i analysen, noe som igjen bidrar til å skyggelegge hvordan følelser og væremåter definerer hva klatreveggen er og blir. Heller ikke det mellommenneskelige i det å bevege seg med andre klatrere og de svake linjene mellom en unik og en felles intensjonalitet bringes frem.

Ses disse betraktningene fra motsatt side, vil forskning om egne erfaringer kunne åpne opp for kunnskap om de følelsesmessige aspektene ved klatring. Det pågående, levende og alltid dynamiske fremtrer, noe som er vanskelig å bringe frem uten å komme nært et klatrende subjekt. En erfaringsnær tilnærming viser også at kunnskapen ikke kan plassere på en enkel måte. Det finnes ikke erfaringer som er “felles” for alle klatrere, samtidig som det er svake linjer mellom min egen og andre klatreres kropp.

6.4 Temaer fra kunnskapsoversikten

Arbeidet med å danne en kunnskapsoversikt, fikk meg til å reflektere over andre tematikker som ikke er tatt opp i analysene. Forskningen jeg kunne oppspore om klatring og erfaring viser blant annet en sterk draging mot risikotaking. Klatrere blir ofte beskrevet i generelle trekk, gjerne som impulsive og risikosøkende (Monasterio & Brymer, 2021) og klatremiljøene som hierarkiske, hvor risiko gir status (Langseth & Salvesen, 2018).

Selv om jeg identifiserer meg som klatrer, er det få av de nevnte kjennetegnene jeg kan kjenne meg igjen i. Hverken “risikosøkende” eller “impulsiv” er ord jeg ville brukt for å beskrive meg selv. Derimot har jeg en sterk draging mot å bevege meg med klatrevegger og å være kreativ sammen med klatrevenner.

Selv om kjønn ikke har vært en tematikk for meg i analysene, ble det noe jeg følte var viktig å at opp etter å ha lest artikkelen “Climbing like a Girl: An Exemplary Adventure in Feminist Phenomenology” (Chisholm, 2008). Den fikk meg til å innse viktigheten av å frembringe mitt kjønns betydning for hvem jeg er som erfarende subjekt, og hvordan det er med på å forme min klatring og bevegelse i veggen.

Det jeg først ble oppmerksom på var at ingen kvinner er med i fortellingene mine. Det er ikke en tilfeldighet slik jeg ser det. Mitt nærmiljø har alltid vært dominert av menn og de fleste klatrerne jeg omgås og sammenligner meg med er derfor menn. Det er noe jeg både har verdsatt og funnet mye glede i. Samtidig kunne jeg også kjenne meg igjen i Chisholm (2008) sin artikkel gjennom beskrivelsene av hvordan klatreren Lynn Hill orienterer seg i et mannsdominert miljø og må finne sine egne måter å bevege seg med veggen.

I ettertid ser jeg også at noe av den motstanden jeg erfarer i møte med veggen, handler om at jeg ofte sammenligner meg med mennene jeg omgås med og føler meg “underlegen” fordi de klatrer “hardere grader”. Det har igjen fått meg til å reflektere over *hvem* som bestemmer hvilken grad en rute eller et bulder skal ha. I de aller fleste tilfellene er dette menn. Det er nesten bare menn som er førstebestigere på klatreruter utendørs og det er nesten bare menn som er rutesettere innendørs. Buldre og klatrerutene er sånn sett ofte tilpasset én mannlig klatrekropp. Dette tatt i betraktning, tenker jeg det kan være større sjanse for at andre menn også resonerer og kjenner seg igjen i bevegelsene. Slik sett har kjønnstematikken fått meg til å innse at klatrekulturen ikke nødvendigvis er like godt tilpasset mitt kjønn.

Noe annet som har vært med på å prege mine erfaringer med å klatre, er det å “settes i bås” gjennom sirkuleringer av kommentarer. Uttrykk jeg stadig får høre fra menn er: “hvis *hun* får det til, må det gå for meg også” og “det er ikke en veldig jentete rute”. Å høre slike kommentarer har gitt meg en drivkraft til å ville overbevise om at det å være jente ikke gjør meg “underlegen” og at generalisering av hva som “passer” jenter og hva som “passer” gutter, ikke nødvendigvis stemmer. Dette er tilfellet i fortellingen “En dynamisk klatrerute”. Her fortelles det om mannlige klatrere som forteller meg at klatreruta “Mauritz Dom” ikke er en “veldig jentete rute” og at den har “macho flytt”. Dette blir så kommentarer som gir meg mer lyst til å gi ruta en sjanse.

Betraktningene ovenfor viser at det er umulig å separere erfaringene mine fra mitt kjønn. Det har fått meg til å innse at perspektivet som er gjort rede for i denne oppgaven kan være både nødvendig og viktig. Jeg håper at oppgaven kan bidra til å tenke annerledes om klatring som fenomen. Det handler ikke nødvendigvis om å være den beste eller sterkeste, ei heller å være den som tar størst risiko, men heller om å ha en lidenskapelig interesse (eller kjærlighet) for å være i bevegelse med klatreveggen. Kanskje det å se klatrere som “klatrende vesen” kan være et mer inkluderende perspektiv og favne et bredere spekter av hva det å klatre kan være for hver enkelt?

6.5 Styrker og begrensinger ved oppgaven

I dette kapittelet vil jeg drøfte styrker og begrensninger ved oppgaven. Jeg har valgt å hente inspirasjon fra artiklene “Analytic Autoethnography” (Anderson, 2006) og “Autoethnography: An Overview” (Ellis et al., 2011) og vil på bakgrunn av disse introdusere begrepene “pålitelighet”, “troverdighet”, og “overførbarhet”. For å ytterligere belyse styrker og begrensinger, vil jeg se på kritikk av autoetnografien som metode.

6.5.1 Pålitelighet og troverdighet

For å etablere pålitelighet som autoetnografisk forsker, har jeg anvendt retningslinjer basert på artikkelen “Analytic Autoethnography” (Anderson, 2006). Her tar forfatteren Leon Anderson opp tre vesentlige forutsetninger for en autoetnografisk forsker. Den første er at vedkommende må være et fullverdig medlem av gruppen, miljøet eller konteksten forskningen dreier seg om. Dette kaller han “Complete Member Researcher” (CMR) og anser det som “the most compelling kind of ‘being there’” (Anderson, 2006, s. 379).

Ved å gjøre rede for min plass i en klatrekontekst gjennom kapittelet “Oppgavens kontekst”, har jeg plassert meg som en CMR i den skrevne teksten. Engasjementet mitt synliggjøres også i utdragene fra feltnotater. Dette leder oss til Andersons (2006) andre forutsetning for en autoetnografisk forsker. Den handler om synlighet som CMR i den skrevne teksten. Han mener det er avgjørende at forskerens følelser og erfaringer er inkorporert i fortellingen og anser dette som vesentlig materiale for å forstå den sosiale verden som er under lupen (Anderson, 2006, s. 384).

Siste forutsetning er en forpliktelse til en analytisk forskningsagenda som konsentrerer seg om å forbedre eller utvikle teoretisk forståelse av et bredere sosialt fenomen.

Anderson (2006, s. 375) mener det er viktig at autoetnografi ikke bare dokumenterer vesenserfaring for å gi et innenfra-perspektiv, eller å vekke følelser hos leseren. Det må også anvende empiri for å utvikle innsikter som strekker seg ut over materialet “i seg selv”. I mitt tilfelle betyr det at fortellingene som er presentert gjennom dagbok- og feltnotater, ikke automatisk bidrar til å forstå klatring som erfaringsfenomen. Det som omdanner de hverdagslige formuleringene til forskningsmateriale, er at erfaringene tillegges et fenomenologisk perspektiv. Gjennom analyse og drøfting berikes mine erfaringer perspektiver som går utover det som blir “tatt for gitt”.

For å kunne vurdere mine fremgangsmåter og funn, vil jeg rette oppmerksomhet mot forskningens troverdighet. Ifølge Ellis et al. (2011, s. 9-10) innebærer “troverdighet” at den skrevne teksten gir leserne en følelse av at det som blir presentert er pålitelig og virker sant.

I kunnskapsoversikten, fant jeg at mange artikler har mangelfull situering av forskeren, noe som gjør det vanskelig for leseren å sette seg inn i forskerens verden. Etersom forfatteren både er forsker og kulturelt medlem ved bruk av autoetnografisk metode, mener jeg det er spesielt viktig å bli tatt med inn i forskerens verden. Det har gjort at jeg har tillagt “selvbiografisk situering” og “klatrekonteksten” vesentlig plass. Utdrag fra feltnotater og dagboknotater er også brukt for å gi leserne innblikk i min verden. En annen årsak til at de er tillagt, er for å fremstå som en troverdig klatrer og kunnskapsutvikler.

Ellis et al. (2011, s. 10) skriver at fortellerens troverdighet er nødvendig for å sikre pålitelighet i autoetnografiske forskningsprosjekter. Det at jeg henviser til dagboknotater som strekker seg tilbake til 2013, viser at jeg har klatret i mange år. Formuleringer og klatrespråk er også med på å vise frem kulturen jeg er en del av. I tillegg vil henvisninger til materialet som er brukt for å frembringe analyser og konklusjoner, gjøre forskningen transparent. Det var noe jeg savnet i litteraturen fra kunnskapsoversikten.

Stadig har jeg fått spørsmål og kommentarer angående forskningsprosjekts troverdighet og min pålitelighet som forsker. Et spørsmål som har gjentatt seg blant medstudenter,

lærere og venner, det er: hvordan forholder du deg til objektivitet når du forsker på deg selv? Spørsmålet leder imidlertid til tradisjoner der forskeren står “utenfor” den tematikken det forskes på, for så å kunne forholde seg “uavhengig” og oppnå mest mulig “nøytral” kunnskap. Med et slikt kunnskapssyn, skal vedkommende sine erfaringer ikke være til stede, eller omtales i arbeidet og følelser skal settes til side.

Når forskeren tar utgangspunkt i egen erfaringsbasert kunnskap, utfordres ideen om at en sosial virkelighet frembringes gjennom en “objektiv” og “nøytral” vitenskapelig kunnskap. Med å tillegge et fenomenologisk vitenskapssyn, blir både min subjektivitet, mine følelser, tanker, drømmer, ønsker og mål en mulighetsbetingelse for å bedrive forskning, og de blir også objektet for forskningen. Med dette viser jeg at den opplevde og sosiale virkeligheten er et grunnleggende sted å skape kunnskap. Gjennom å være transparent om fremgangsmåter og erfaringer har dermed også en form for objektivitet trådt frem fra subjektets posisjon.

6.5.2 Overførbarhet

Innen autoetnografien handler overførbarhet om at leseren kan kjenne se igjen i det vedkommende leser, eller om forskningen belyser en ukjent kultur (Ellis et al., 2011, s. 10). Selv om jeg antar at flere klatrere vil kunne gjenkjenne seg i mine perspektiver og beskrivelser, vil også historien, erfaringene og klatrekonteksten kunne fremstå fremmed for noen. Grunner til dette kan være forskjeller tilknyttet hvordan klatrende vesen lever sine liv og/eller hva hver og en mener klatring er for dem.

I klatremiljøet mitt finnes det både veganere og kjøttetere, noen bor i hus, andre i bil eller båt. Noen jobber og har barn, andre er studenter og bor alene. Noen nekter å fly, andre drar på ferie til utlandet flere ganger i året. Det sirkulerer også uenigheter om hva en klatrevegg er, noe som har resultert i utallige etiske debatter. Et eksempel er diskusjonene rundt det å sette bolter ved sprekk-formasjoner i fjellet, omtalt som “riss”. Blant noen klatrere er disse formasjonene tilegnet klatring på naturlige sikringer, også kalt “tradklatring”. Ved å sette inn bolter, blir det mulig å klatre uten å måtte sette inn bærbare sikringsmidler, gjerne kalt “kammer” og “kiler”, som kan tas ut igjen etter å ha klatret.

De som er imot bolting, bruker argumenter som å etterstrebe “sporløs ferdsel” eller at rissene blir “stygge” og “ødelagte” dersom bolter blir satt inn. På motsatt side finnes de som synes det ikke er rettfærdig at alle riss skal være forunt tradklatring og at boltingen tilrettelegger for at flere får gleden av å klatre på slike formasjoner.

Eksemplene viser at det å være forent om en felles klatrekultur, ikke handler om å være mest mulig like i det sosiale livet, men at det å klatre og være klatrende like fullt binder oss sammen. Følgelig er autoetnografi en av tilnærmingene som anerkjenner og imøtekommer subjektivitet, følelser og forskerens innflytelse på forsinngen stedet for å anta at dette ikke eksisterer (Ellis et al., 2011, s. 2). Derfor vil det også være umulig for alle å kjenne seg igjen i mine refleksjoner.

6.5.3 Kritikk av autoetnografien

Autoetnografi skiller seg i stor grad fra “tradisjonelle” forskningsmetoder. Det har bidratt til at flere forskningsmiljøer har stilt seg kritiske til metoden og forskningens pålitelighet. Her vil jeg gjennomgå noe av kritikken, for videre å argumentere for hva jeg mener er vesentlig for å gjøre et pålitelig autoetnografisk forskningsarbeid.

I noen forskningsmiljøer har autoetnografien blitt kritisert for å være for litterær, historiefortellende og lite forskningsbasert (Ellis et al., 2011, s. 10). I kontrast, mener jeg at forskning som springer ut av en person som befinner seg i konteksten, miljøet eller gruppen, kan bidra med en kroppslig, sansende og nær kunnskap, som det er vanskelig å fremkalle gjennom andre metoder.

I denne oppgaven har jeg sett egne erfaringer gjennom et fenomenologisk teoritilfang, og forpliktet til en analytisk forskningsagenda (Andreson, 2006). Det betyr at min dagbok og mine feltnotater ikke snakker for seg selv, som et eventyr eller roman, men får en annen betydning gjennom fenomenologisk teori og metodiske tilnærminger. Denne kombinasjonen er hva som gjør at mine erfaringer bidrar til å utvikle kunnskap om klatring (Ellis et al., 2011, s. 4).

Autoetnografi er også kritisert for å være for sterkt basert på én persons selv og subjektivitet. Det har fått forskere til å stille seg kritiske til å omtale tradisjonen som vitenskapelig og som en anerkjent forskningsmetode (Ellis et al., 2011, s. 12). Kritikken og skepsisen har gjerne vært begrunnet i at forskeren blir “hjemmeblind” og “tar for

gitt” sitt eget ståsted (Neumann & Neumann, 2018, s.92). Med andre ord vil det å være en del av det samfunn og fenomen som undersøkes, medføre at forskeren ikke evner å se hvordan samfunn henger sammen fordi det oppleves som selvsagt. Dette vil jeg argumentere mot. Det å tillegge et fenomenologisk perspektiv, har gitt meg en avstand til egne erfaringer og språk. Et eksempel er da jeg innså at “klatring” ble brukt betraktelig flere ganger enn “å klatre” i oppgaven. Det fikk meg til å reflektere over forskjellene på de to begrepene. Ved å bruke substantivet “klatring”, snakkes det om et objekt. “Min klatring” henviser til noe man har og kan sånn sett gjøre klatreren mindre synlig. Verbet “å klatre” uttrykker i motsetning noe man gjør. “Jeg klatrer” henviser til et subjekt og representerer i større grad det pågående i klatreren. Dermed mener jeg også verbet “å klatre” er mer forenelig med et fenomenologisk perspektiv. Det fikk meg til å innse at det burde være mer likevekt mellom bruken av “klatring” og “å klatre”, noe som igjen bidro til å endre flere av formuleringene i teksten.

Etter å ha fått avstand til mine erfaringer og blitt inspirert av fenomenologisk teori, har også erfaringene mine fått annen verdi og betydning for meg. Å gjennomgå dagboknotater fra tidligere, har også minnet meg på opplevelser og erfaringer som har vært vesentlige for identiteten min, ikke minst tanker som etter mange år er glemte eller fortrent. Gjennom arbeidet med denne masteren har jeg på den måten fått en utvidet forståelse av hvem jeg er, hva klatring er for meg og hvilket språk jeg finner meg hjemme i.

7 Konklusjon

I denne masteroppgaven har jeg utforsket egne erfaringer i møte med klatreveggen. Gjennom å la mine erfaringer møte teori på en ny måte, har jeg fått tilgang på et språk om det å klatre, som gir plass til erfaringer, følelser, møter med verden og andre mennesker.

Ved å utvikle begrepet “det klatrende vesen”, har jeg plassert klatringens betydning for meg: Det er livet. Jeg er alltid et klatrende vesen, selv når jeg ikke er i direkte møte med klatreveggen. Derfor vil jeg også omformulere Peter Wessel Zapffes ord om at “Klatring er meningsløst som selve livet”, til å bli “Å klatre gir mening og retning i livet mitt”.

Når interaksjonen med klatreveggen beskrives som “et møte”, trer både dynamikk og dobbelthet frem. Det er noe som skapes mellom veggen og klatreren, som får ny mening igjen og på nytt og aldri er helt det samme. Klatreveggen er slik sett ikke statisk - den “åpenbarer seg” - som en venn klatreren gradvis lærer seg å kjenne.

Gjennom å resonnerer med veggen og andre klatrere, blir “det klatrende vesen” kjent med egne følelser og kropp. Dette viser at klatreren er medskaper i interaksjonen, et perspektiv der møtet med veggen er noe annet enn den “ferdige ruta” - et tall og et navn, som eksisterer som et objekt i forståelsen til klatreren.

Klatreren og veggen befinner seg imidlertid ikke i et vakuum. Klatrekulturens konvensjoner, som å se veggen som en “klatrerute” med et tall og navn, er med på å forme hvordan det klatrende vesen konstituerer veggen på sin måte. Oppgavens tittel “ikke tenk, bare gjør”, et velbrukt begrep blant mine klatrevenner, vises også gjennom analysen at kan handle om å la kroppen vise vei - et ønske om å være, og ha tillit til seg selv som et kroppslig vesen.

Slik sett er det å klatre (det vi gjør) og klatringen (objektet for det vi gjør) noe som stadig er i bevegelse - en reise hvor klatrere møter andre klatrere og blir sosialisert til å bruke et eget språk med tradisjoner og konvensjoner. Med andre ord er det en “klatrekontekst” som former meg, og som jeg med oppgaven har fått frem hvordan også jeg er med på å forme.

Erfaringene og prosessene jeg har skapt og inngått i, har bidratt til en fenomenologisk teoretisering av det å være klatrende som er underkommunisert i praksis-konteksten klatring foregår i og forskningslitteraturen jeg har lest. Gjennom arbeidet med masteroppgaven har jeg tilegnet meg kunnskap som kan ha verdi for andre og gi innsikt i en ukjent verden for personer utenfor min klatre verden, samtidig som det kan ha verdi som kunnskap i et bredere idrettsvitenskapelig felt.

8 Litteraturliste

- Anderson, L. (2006). Analytic Autoethnography. *Journal of Contemporary Ethnography*, 35(4), 373–395. <https://doi.org/10.1177/0891241605280449>
- Barratt, P. (2011). Vertical worlds: Technology, hybridity and the climbing body. *Social & Cultural Geography*, 12(4), 397–412.
<https://doi.org/10.1080/14649365.2011.574797>
- Bengtsson, J. (2005). *Med livsvärlden som grund: Bidrag till utvecklandet av en livsvärldsfenomenologisk ansats i pedagogisk forskning* (1. utg., Bd. 2). Studentlitteratur AB.
- Bienia, J. (1962). [Rock climbing as a factor in therapeutic rehabilitation]. *Chirurgia Narzadow Ruchu I Ortopedia Polska*, 27, 643–651.
- Bochner, A. P. (2000). Criteria Against Ourselves. *Qualitative Inquiry*, 6(2), 266–272.
<https://doi.org/10.1177/107780040000600209>
- Breivik, G. (2011). Dangerous Play With the Elements: Towards a Phenomenology of Risk Sports. *Sport, Ethics and Philosophy*, 5(3), 314–330.
<https://doi.org/10.1080/17511321.2011.602585>
- Chang, H. (2016). *Autoethnography as method* (2. utg., Bd. 1). Routledge.
- Chisholm, D. (2008). Climbing like a Girl: An Exemplary Adventure in Feminist Phenomenology. *Hypatia*, 23(1), 9–40. <https://doi.org/10.1111/j.1527-2001.2008.tb01164.x>
- Dahlberg, K. (2015). ‘The Individual in the World - The World in the Individual’: Towards a Human Science Phenomenology that Includes the Social World.

Indo-Pacific Journal of Phenomenology, 6, 1–9.

<https://doi.org/10.1080/20797222.2006.11433932>

De Jaegher, H. (2021). Loving and knowing: Reflections for an engaged epistemology.

Phenomenology and the Cognitive Sciences, 20(5), 847–870.

<https://doi.org/10.1007/s11097-019-09634-5>

Di Paolo, E., Cuffari, E. C., & De Jaegher, H. (2018). *Linguistic Bodies—The*

Continuity between Life and Language (1. utg.). The MIT Press.

Ellis, C., Adams, T. E., & Bochner, A. P. (2011). Autoethnography: An Overview.

Historical Social Research / Historische Sozialforschung, 36(4 (138)), 273–290.

Fuchs, T. (2022). *In Defense of the Human Being—Foundational Questions of an*

Embodied Anthropology. (1. utg.). Oxford University Press.

Fuchs, T. (2016). Intercorporeality and Interaffectivity. *Phenomenology and Mind*, 11,

194–209. https://doi.org/10.13128/Phe_Mi-20119

Fuchs, T., & De Jaegher, H. (2009). Enactive intersubjectivity: Participatory sense-

making and mutual incorporation. *Phenomenology and the Cognitive Sciences*,

8(4), 465–486. <https://doi.org/10.1007/s11097-009-9136-4>

Fuchs, T., & Koch, S. C. (2014). Embodied affectivity: On moving and being moved.

Frontiers in Psychology, 5. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00508>

Gibson, J. J. (1979). *The Ecological Approach to Visual Perception: Classic Edition*

(Nummer 2, s. 203–206). Houghton Mifflin.

Gjedrem, J. (2021, mars 10). *Hva er en joika?* <https://www.norsk->

[klatring.no/klatresamfunn/kommentarer/hva-er-en-joika](https://www.norsk-klatring.no/klatresamfunn/kommentarer/hva-er-en-joika)

- Hewitt, J. R., & McEvilly, N. (2021). 'I didn't realise the variety of people that are climbers': A sociological exploration of young women's propensities to engage in indoor rock climbing. *Leisure Studies*, 1–14.
<https://doi.org/10.1080/02614367.2021.2006280>
- Hokkanen, S. (2017). Analyzing personal embodied experiences: Autoethnography, feelings, and fieldwork. *Translation & Interpreting*, 9(1), 24–35.
<https://doi.org/10.12807/t&i.v9i1.572>
- Johannesen, L., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2020). *Hvordan bruke teori?* (1. utg.). Universitetsforlaget.
- Karlsson, B., Klevan, T., Goggiu, A. S., Sælør, K. T., & Villje, L. (2021). *Hva er autoetnografi?* (1. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). Det kvalitative forskningsintervju. I T. M. Anderssen & J. Rygge (Overs.), *Norbok* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2018091205061
- Langseth, T., & Salvesen, Ø. (2018). Rock Climbing, Risk, and Recognition. *Frontiers in Psychology*, 9. <https://www.frontiersin.org/article/10.3389/fpsyg.2018.01793>
- Lewis, N. (2000). The Climbing Body, Nature and the Experience of Modernity. *Body & Society*, 6(3–4), 58–80. <https://doi.org/10.1177/1357034X00006003004>
- Mjaaland, A. & Brevik, S. M (2021, juli 2). (+)Stopper salget av klatrebok etter rasismekritikk. fvn.no. <https://www.fvn.no/nyheter/lokalt/i/Qmpmj4/stopper-salget-av-klatrebok-etter-rasismekritikk>
- Merleau-Ponty, M. (2012). *Phenomenology of Perception*. Taylor & Francis Group.

<http://ebookcentral.proquest.com/lib/hogskbergen-ebooks/detail.action?docID=1433878>

Monasterio, E., & Brymer, E. (2021). Feeding Time at the Zoo: Psychological aspects of a serious rock climbing accident. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 21(4), 323–335.

<https://doi.org/10.1080/14729679.2020.1829494>

Neumann, I. B., & Neumann, C. B. (2018). *Forskeren i forskningsprosessen - En metodebok om situering* (1. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Rahikainen, K. (2020). Climbing as a lifestyle sport and serious leisure in China.

Leisure/Loisir, 44(2), 175–197. <https://doi.org/10.1080/14927713.2020.1760123>

Rickly, J. M. (2017). The (re)production of climbing space: Bodies, gestures, texts.

Cultural geographies, 24(1), 69–88. <https://doi.org/10.1177/1474474016649399>

Rickly-Boyd, J. M. (2012). Lifestyle climbing: Toward existential authenticity. *Journal of Sport & Tourism*, 17(2), 85–104.

<https://doi.org/10.1080/14775085.2012.729898>

Rienecker, L., & Jørgensen, P. S. (2013). *Den gode oppgaven—Håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole* (2. utg.). Fagbokforlaget.

Rossiter, P. (2007). Rock Climbing: On Humans, Nature, and Other Nonhumans.

Space and Culture, 10(2), 292–305. <https://doi.org/10.1177/1206331206298546>

Rucińska, Z. (2021). Enactive planning in rock climbing: Recalibration, visualization and nested affordances. *Synthese*, 199(1), 5285–5310.

<https://doi.org/10.1007/s11229-021-03025-7>

- Rui, I. (2021). *Prosjektplan til masteroppgaven "klatring som erfaringsfenomen"*.
https://docs.google.com/document/d/e/2PACX-1vSK7aPTqXaS8-rgC9RJ9uNrNZB5gMreLmGGJrn_vIU7XtQJgg4f0Kf7-xsmKFx6HYyGVs74ZjAysvNG/pub
- Salvesen, M. A. (2021, mars 9). *Er joikaens tid forbi?* <https://www.norsk-klatring.no/klatresamfunn/kommentarer/er-joikaens-tid-forbi>
- Seifert, L., Wolf, P., & Schweizer, A. (Red.). (2017). *The Science of Climbing and Mountaineering* (1. utg.). Routledge Research in Sport and Exercise Science.
- Tellvik, R., Birkeland, K., & Brodahl, T. (2018). *Klatrefører for Sogn og Fjordane*. Zoom Grafisk AS.
- Thagaard, T. (2019). *Systematikk og innlevelse—En innføring i kvalitative metoder* (5. utg., Bd. 2). Fagbokforlaget.
- Vespestad, M. K., & Hansen, O. B. (2020). Shaping Climbers' Experiencescapes: The Influence of History on the Climbing Experience. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 44(1), 109–133. <https://doi.org/10.1177/1096348019883685>
- Wall, S. (2008). Easier Said than Done: Writing an Autoethnography. *International Journal of Qualitative Methods*, 7(1), 38–53.
<https://doi.org/10.1177/160940690800700103>
- Wigglesworth, J. (2021). The cultural politics of naming outdoor rock climbing routes. *Annals of Leisure Research*, 0(0), 1–24.
<https://doi.org/10.1080/11745398.2021.1949736>
- Zahavi, D. (2018). *Fænomenologi - en introduktion* (1. utg.). Samfundslitteratur.

Zapffe, P. W. (2014). *Barske glæder og andre temaer fra et liv under åpen himmel*
(1. utg., Bd. 3). Cappelen Damm.

Zhang, Y., & McDowell, Matthew. L. (2020). Climbing Dumbarton Rock: An
exploration of climbers' experiences on sport and heritage from the perspective
of existential authenticity. *Leisure/Loisir*, 44(4), 547–567.
<https://doi.org/10.1080/14927713.2020.1815565>

9 Vedlegg

9.1 Godkjenning fra NSD

31.03.2022, 12:23

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

Vurdering

Referansenummer

205296

Prosjekttittel

Klatring som erfaringsfenomen

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for idrett, kosthold og naturfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Gunn Helene Engelsrud, gunn.helene.engelsrud@hvl.no, tlf: +4757676034

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Ingrid Rui, ingridrui@hotmail.com, tlf: 99596928

Prosjektperiode

15.05.2021 - 16.05.2022

Vurdering (1)

31.03.2022 - Vurdert

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/621cd22b-663c-4af5-8538-7150e80d494d>

1/2

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

9.2 Informert samtykke

Vil du delta i forskningsprosjektet

“Ikke tenk, bare gjør det”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke klatring som erfaringsfenomen. I dette skrivet gis informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I denne autoetnografiske masteroppgaven er formålet å utforske egne erfaringer i møte med klatreveggen. Gjennom fenomenologisk teori vil begreper utvikles for å frembringe kunnskap om møtene mellom meg (Ingrid Rui), klatreveggen og andre klatrere, der erfaringer og følelser får sentral plass.

Forskningsspørsmålet er følgende:

Hvordan bidrar erfaringer fra å være klatrende, til kunnskap om klatring som erfaringsfenomen?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet og Gunn Engelsrud er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Det benyttes autoetnografisk metode

Hva innebærer det for deg å delta?

Dette er et autoetnografisk prosjekt hvor datamaterialet er nedskrevne erfaringer i form av dagboknotater og feltnotater.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Opplysningene om deg vil kun brukes til formålene omtalt i dette skrivet.

Opplysningene behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun veileder Gunn Engelsrud og student Ingrid Rui som har tilgang til opplysningene.
- Navnet ditt vil anonymiseres både i datamaterialet og publikasjon.
- Du vil ikke gjenkjennes i publikasjonen.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 15.05.2022. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt mer:

- Høgskulen på Vestlandet ved prosjektansvarlig Gunn Engelsrud

Tlf: 57 67 60 34

E-post: gunn.helene.engelsrud@hvl.no

- Personvernombud ved Høgskulen på Vestlandet: personvernombud@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Gunn Engelsrud

Ingrid Rui

(Forsker/veileder)

(Student)

Samtykkeerklæring

- Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet: *“ikke tenk, bare gjør det!”*.
- Jeg er kjent med at det gjennomføres et autoetnografisk masterprosjekt om egne klatreerfarinrger og at teksten der jeg fremstilles er anonymisert.
- Jeg samtykker til at materialet der jeg er nevnt kan brukes og at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)